

ESG W SEKTORZE BANKOWYM

SYGN. WIB PAB 7/2023

Raport opracowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego
Fundacji Warszawski Instytut Bankowości

Warszawa, maj 2023

WIB | PROGRAM
ANALITYCZNO
BADAWCZY

O Raporcie

Raport **ESG w sektorze bankowym** został opracowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego Fundacji Warszawski Instytut Bankowości.

Autorzy:

Raport przygotowany przez zespół w składzie:

Dr Monika Sady – adiunkt w Katedrze Zarządzania Organizacjami Publicznymi, a wcześniej w Katedrze Zarządzania Międzynarodowego Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, doktor nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu. Kierownik Zespołu ds. Rozwoju Społecznego i Ekologicznego w UEK. Dyrektor programu International MBA w Krakowskiej Szkole Biznesu UEK. Europejska Konsultantka ds. Ekonomii Społecznej. Liderka zespołów badawczych i członkini licznych inicjatyw na rzecz społecznej odpowiedzialności, edukacji klimatycznej, zrównoważonego rozwoju i ESG. Wykładowca gościnny w takich uczelniach jak: Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Grand Valley State University (USA), Universitat Politècnica de Valencia (Hiszpania), International Black Sea University (Gruzja), Montpellier Business School (Francja). Członkini jury w konkursie „Liderzy ESG” organizowanym przez GPW i PwC. Autorka i współautorka licznych publikacji w języku polskim i angielskim.

Dr Katarzyna Sanak-Kosmowska – adiunkt w Katedrze Marketingu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, doktor nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu, magister psychologii. Koordynator Zespołu UEK Pomaga. Dyrektor programu MBA KSB + Master w Krakowskiej Szkole Biznesu. Kierownik licznych zespołów badawczych oraz ekspert w projektach realizowanych w obszarze edukacji ekonomicznej, społecznej i obywatelskiej. Wykładowca gościnny w uniwersytetach polskich i zagranicznych, m.in. w Uniwersytecie Jagiellońskim, Vienna School of Business (Austria), HAMK School of Applied Science (Finlandia), INTEC Santo Domingo (Dominikana), Universidad Catolica de Avila (Hiszpania), Hochschule Niederrhein (Niemcy). Autorka kilkadziesiąt publikacji naukowych w języku polskim i angielskim.

Dr hab. Joanna Krasodomska, prof. UEK – profesor uczelni w Katedrze Rachunkowości Finansowej, doktor habilitowany nauk ekonomicznych w zakresie nauki o finansach. Realizatorka krajowych i międzynarodowych projektów badawczych, autorka licznych publikacji naukowych podejmujących problemy sprawozdawczości zakresu zrównoważonego rozwoju. Reprezentuje Polskę w radzie Europejskiego Stowarzyszenia Rachunkowości (European Accounting Association) i jest członkinią działającego w ramach tej organizacji Stakeholder Reporting Committee, który aktywnie uczestniczy w konsultacjach międzynarodowych projektów standardów i regulacji dotyczących raportowania z zakresu ESG. Stypendystka Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) & International Association for Accounting Education and Research (IAAER) Scholars Program. Przewodnicząca Komitetu Audytu w spółce Comarch S.A. oraz członkini Chapter Zero Poland.

O Programie

Program Analityczno-Badawczy przy Fundacji WIB powstał w 2019 roku jako odpowiedź na potrzeby sektora bankowego w zakresie analizy zjawisk, tworzenia opracowań i porządkowania wiedzy w obszarach cyberbezpieczeństwa i nowych technologii, a także szeroko rozumianego otoczenia sektora bankowego, kształtującego warunki działania banków w Polsce. Prace analityczno-badawcze w ramach programu realizowane są pod kątem możliwości praktycznego wykorzystania ich wyników w celu rozwoju sektora bankowego, podnoszenia poziomu bezpieczeństwa usług oraz kreowania wartości dla klientów bankowości. PAB WIB kładzie duży nacisk na rozwój współpracy ze środowiskami akademickimi i eksperckimi, poszukując synergii w zakresie zainteresowań badawczych autorów oraz potrzeb rozwojowych sektora bankowego.

W ramach programu realizowane są analizy i badania w następujących obszarach:

- **Nowe technologie i cyberbezpieczeństwo**
- **Zdolność banków do finansowania gospodarki**
- **Bankowość spółdzielcza**
- **Rynek nieruchomości**
- **Zielony ład i finansowanie energetyki odnawialnej**
- **Finansowanie projektów innowacyjnych**

Więcej na temat działalności programu na stronie www.pab.wib.org.pl

Kontakt:

dr Andrzej Banasiak
Koordynator Programu
m: 696 405 104
e: abanasiak@wib.org.pl

Jacek Gieorgica
m: 603 626 254
e: jgieorgica@wib.org.pl

Warszawski Instytut Bankowości
00-380 Warszawa, ul. Kruczkowskiego 8
t: (22) 182 31 70
e: pab@wib.org.pl

Agnieszka Nierodka
m: 607 484 391
e: anierodka@wib.org.pl

dr Tomasz Pawlonka
m: 505 917 778
e: tpawlonka@wib.org.pl

Spis treści

	Streszczenie kierownicze	5
	ROZDZIAŁ I. ESG i jego znaczenie w sektorze bankowym	7
	ROZDZIAŁ II. Raportowanie w 3 obszarach	12
	ROZDZIAŁ III. Regulacje	22
	ROZDZIAŁ IV. Interesariusze, komunikacja i promocja raportów	33
	ROZDZIAŁ V. Wnioski i rekomendacje	47
	Literatura	54

Streszczenie kierownicze

Ostatnie lata to czas wzmożonego zainteresowania kwestiami zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*). Zrównoważony rozwój został zdefiniowany w Raporcie Brundtland z 1987 r. Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju pt. „Nasza wspólna przyszłość” jako rozwój „w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”. Ma on na celu zapewnienie rozwoju gospodarczego łączącego interesy ekonomiczne z ochroną środowiska i zaspokojeniem potrzeb społecznych. Momentem przełomowym dla rozwoju tej koncepcji było przyjęcie w 2015 roku Agendy 2030, a wraz z nią deklaracji podjęcia działań na rzecz realizacji 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals*, dalej SDGs) przyjętych przez państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Choć osiągnięcie wspomnianych celów leży w gestii państw i rządów, organizacje, w tym banki, odgrywają w tym procesie kluczową rolę. Na szczycie Unii Europejskiej (UE) Europejski Zielony Ład jest strategią zrównoważonego wzrostu, która ma pozwolić uczynić Europę neutralną dla klimatu do 2050 r. oraz umożliwić ochronę, zachowanie i poprawę kapitału naturalnego i różnorodności biologicznej UE. Celem Zielonego Ładu jest zapewnienie, aby wszystkie regiony i wszyscy obywatele UE uczestniczyli w sprawiedliwej społecznie transformacji w kierunku zrównoważonego systemu gospodarczego gwarantującego stabilność, miejsca pracy, wzrost gospodarczy i zrównoważone inwestycje (The European Green Deal).

Zrównoważony rozwój wpisał się w działalność przedsiębiorstw detronizując popularną do tej pory koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu (Corporate Social Responsibility (CSR)). Pojawił się także termin ESG podkreślający to, czego brakowało w CSR – konieczność wdrożenia strategicznego podejścia (w miejsce działań filantropijnych), identyfikowania i zarządzania ryzykiem oraz znaczenia poruszanych kwestii dla inwestorów. ESG pochodzi od trzech słów: Environmental, Social, Governance i dotyczy kwestii związanych ze środowiskiem naturalnym, odpowiedzialnością społeczną i ładem korporacyjnym. To kluczowe obszary, na które powinna zwracać uwagę każda firma działająca zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju. Jej działalność w tych obszarach

podlega ocenie przez inwestorów i pozostałych interesariuszy.

Celem projektu jest opracowanie rekomendacji dotyczących przygotowania, komunikowania i promocji raportów ESG w bankach w Polsce.

Pomimo dostępności różnych opracowań na temat raportowania ESG, banki wciąż zmagają się z dużą niepewnością regulacyjną, wyczekując szczegółowych wytycznych. Presja ze strony interesariuszy i trendy rynkowe, konieczność zapewnienia zgodności z nowymi regulacjami i lepsze możliwości pozyskania kapitału i finansowania są głównymi powodami, dla których włączają one zagadnienia zrównoważonego rozwoju do swoich strategii. Brak właściwych narzędzi i kompetencji w tym obszarze może powodować znaczne spowolnienie prac nad przygotowaniem się do wprowadzenia w życie nowych regulacji. Konieczność identyfikacji nowych źródeł danych na temat czynników ESG, ich integracji i standaryzacji, a także systemów pozyskujących i przechowujących te dane jest dla banków istotnym wyzwaniem. Dodatkowo, obecne modele pomiaru ryzyka bazują na danych historycznych, nieuwzględniających czynników ESG. ESG może być jednak szansą dla banków, na pokazanie dojrzałości i spójności strategii i działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, co bezpośrednio przełoży się na wizerunek marki.

Raport składa się z pięciu rozdziałów.

Pierwszy rozdział raportu zawiera przegląd możliwych działań podejmowanych przez banki w obszarze ESG jako podmiotów rynku finansowego. Wskazano w nim na szczególne znaczenie banków w odniesieniu do zagadnień ESG oraz przedstawiono wybrane inicjatywy potwierdzające, że banki mogą być uznane za katalizator transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju.

Drugi rozdział dotyczy istotnego znaczenia ryzyka ESG w działalności banku oraz raportowania kwestii ESG w przekroju trzech obszarów: kwestii środowiskowych (E); społecznych (S) i ładu korporacyjnego (G). Wskazano w nim na najważniejsze informacje dotyczące każdego z nich, szczególną uwagę

poświęcając wymagany oraz możliwym do zastosowania w praktyce banku wskaźnikom.

W trzecim rozdziale przedstawiono najnowsze wymagania w zakresie raportowania informacji o działaniach banku w/w obszarach takie jak regulacje UE (Rozporządzenie ws. Taksonomii i ws. Ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (tzw. Sustainable Finance Disclosure Regulation – SFDR); nowa dyrektywa (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) i europejskie standardy dot. raportowania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem (European Sustainability Reporting Standards (ESRS)) i opracowywane w skali globalnej (standardy wydawane przez International Sustainability Standards Board (ISSB)) dotyczące instytucji finansowych i pozostałych podmiotów, a także prognozowane zmiany.

Czwarty rozdział podejmuje problem znaczenia interesariuszy dla praktyki i raportowania ESG, dialogu

z nim, raportowania ESG oraz sposobów komunikacji z wykorzystaniem nowych mediów.

Piąty rozdział zawiera wnioski i rekomendacje podzielone na kilka grup: dotyczące opracowania strategii banku, mechanizmów ładu korporacyjnego (zaangażowanie zarządu i rady nadzorczej w kwestie ESG), raportowania ESG (jak przygotować dobry raport zgodnie z regulacjami i wytycznymi) oraz komunikacji z interesariuszami.

Użyteczność i znaczenie projektu dla banków wynika z faktu, że rola ESG w działalności wszystkich jednostek gospodarczych rośnie i będzie rosła. Wynika to z faktu kluczowego wpływu związanych z ESG ryzyk, w tym ryzyka klimatycznego, na gospodarkę, co zostało podkreślone w Europejskim Zielonym Ładzie. Nowe warunki działania banków, w tym internetowe kanały komunikacji z interesariuszami, będą stwarzać zarówno nowe korzyści, jak i nowe wyzwania, także w kwestiach związanych z ESG.

ESG i jego znaczenie w sektorze bankowym

Termin ESG dotyczy kwestii związanych ze środowiskiem naturalnym, odpowiedzialnością społeczną i łaodem korporacyjnym. To kluczowe obszary, na które powinien zwracać uwagę każdy podmiot działający zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju. Jego działalność w tych obszarach podlega ocenie przez inwestorów i pozostałych interesariuszy.

Czynniki środowiskowe (*Environment*) odnoszą się do tego, w jaki sposób bank korzysta z zasobów odnawialnych i nieodnawialnych. Może to oznaczać ilość i rodzaj wykorzystywanej energii, emisje gazów cieplarnianych, efektywność w gospodarowaniu zasobami naturalnymi, ilość wytwarzanych odpadów i sposób ich utylizacji, czy wpływ na środowisko naturalne i bioróżnorodność.

Czynniki społeczne (*Social*) pozwalają zmierzyć, jak bank i jego działalność biznesowa wpływają na otoczenie społeczne – pracowników, klientów, dostawców oraz społeczność lokalną. Obejmują one między innymi takie kwestie, jak zarządzanie pracownikami, różnorodność i inkluzywność w miejscu pracy, czy poszanowanie praw pracowniczych i praw człowieka.

Ład korporacyjny (*Governance*) oznacza wewnętrzny system nadzoru banku. Składają się na niego procedury, standardy i mechanizmy kontroli wdrożone w celu zapewnienia efektywnego zarządzania, usprawnienia procesów podejmowania decyzji, przestrzegania przepisów prawa i uwzględnienia potrzeb zewnętrznych interesariuszy, w tym w szczególności inwestorów. Każda organizacja potrzebuje sprawnych zasad ładu korporacyjnego adekwatnych do jej wielkości oraz indywidualnych uwarunkowań i celów strategicznych (GPW, 2021).

ESG jest ważne dla banków, podobnie jak i innych podmiotów, z powodu zarządzania ryzykiem (np. ryzykiem zmian klimatycznych), wpływu na produktywność (np. zmniejszenie kosztów, zwiększenie zaangażowania pracowników) czy dalszego rozwoju (np. poprawa/utrzymanie dobrej reputacji, wzrost zaufania klientów). Na bankach ciąży jednak dodatkowe zobowiązania w kontekście zagadnień ESG – są one bowiem jednymi z najważniejszych instytucji w gospodarce rynkowej. Pełniąc rolę pośredników finansowych wpływają na wolumen oraz tempo alokacji kapitału, kształtują decyzje inwestycyjne oraz sposoby i kierunki lokowania nadwyżek finansowych, a także zachowania konsumpcyjne gospodarstw domowych. Poprzez swoją działalność banki mogą wpływać na ograniczanie problemów finansowych, uniemożliwiając w ten sposób powstawanie

w dalszej kolejności problemów społeczno-gospodarczych. Mogą też jednak, działając niewłaściwie, je eskalować. Stąd też szczególne zainteresowanie kwestiami ESG w bankach (Kulińska-Sadłocha, 2022; Krasodomska, 2015).

Formy wpływu banków na zagadnienia ESG mogą być bezpośrednie i pośrednie (tab. 1). Bezpośrednie oddziaływanie jest ściśle związane z organizacją i zarządzaniem bankiem jako samodzielnym podmiotem gospodarczym. Natomiast pośrednie dotyczy prowadzonej przez bank działalności. Wykonując czynności bankowe, bank może kształtować zrównoważone postawy i zachowania u swoich klientów (indywidualnych, podmiotów gospodarczych, instytucji), kontrahentów, pracowników czy innych interesariuszy. Jest to realizowane poprzez uwzględnianie kwestii ESG w procedurach decyzyjnych (kredytowych, inwestycyjnych, zarządczych), wyborze kontrahentów, kształtowaniu oferty produktów i usług, a także w działaniach edukacyjnych i informacyjnych mających na celu podniesienie świadomości zrównoważonego rozwoju.

Bezpośredni wpływ banku na kwestie ESG może opierać się na różnych działaniach, które można przypisać do wszystkich trzech obszarów. Choć sektor bankowy nie kojarzy się ze szczególnie uciążliwą środowiskowo działalnością (w przeciwieństwie do np. sektora wydobywczego), spektrum wzajemnych oddziaływań banku i środowiska jest szerokie (Matuszak i in., 2019). Największe znaczenie, jeżeli chodzi o bezpośrednie oddziaływanie na środowisko, ma w bankach zużycie energii, papieru, generowanie odpadów i śmieci oraz podróże służbowe pracowników (samochodowe, samolotowe). Podróże służbowe wiążą się ze zużyciem surowców naturalnych (w tym węgla, ropy naftowej, gazu) i jednocześnie emisją CO₂. Szczególną uwagę banki przywiązują do zużycia energii, które rośnie wraz z rozwojem automatyzacji pracy, jak i bankowości elektronicznej.

Ze względu na istotne znaczenie kapitału ludzkiego w bankach, obszar społeczny wymaga szczególnej uwagi. Obejmuje on w bankach kwestie związane z zatrudnieniem i rotacją pracowników, prawami pracownika i kwestiami BHP. Banki także włączają się w szereg działań na rzecz lokalnych społeczności, jak wspieranie edukacji, przeciwdziałanie wykluczeniu finansowemu, wsparcie jednostek samorządu terytorialnego i mniejszych przedsiębiorstw. Banki są także zobowiązane do odpowiedniego zarządzania własną działalnością oraz stosowania mechanizmów ładu korporacyjnego zgodnych z ideą zrównoważonego rozwoju.

Tabela 1. Formy bezpośredniego i pośredniego wpływu banku na kwestie ESG

Wpływ bezpośredni	Wpływ pośredni
Związany z zarządzaniem własnymi zasobami przez bank	Związany z relacjami banku z klientami, kontrahentami i pozostałymi interesariuszami
• Oszczędne zużycie surowców (energii, gazu, paliw płynnych, wody, papieru) • Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, wody, gleby • Uwzględnianie norm środowiskowych przy zakupie zasobów rzeczowych oraz wymaganie respektowania kwestii ESG przez dostawców i odbiorców • Spełnianie różnego rodzaju norm i przepisów regulujących kwestie ESG • Przestrzeganie praw pracowniczych i przepisów BHP • Wdrożenie standardów dotyczących ESG (np. ISO, EMAS) • Wprowadzenie procedur mających na celu wykrycie i zapobieganie nadużyciom i nieetycznemu postępowaniu • Wspieranie różnorodności i przeciwdziałanie dyskryminacji wśród pracowników • Budowanie trwałych, opartych na wzajemnym szacunku i zaufaniu relacji z interesariuszami	• Oferowanie produktów i usług finansowych zgodnych z koncepcją ESG w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym i geograficznym (np. zielone obligacje) • Uwzględnianie wśród klientów osób z różnego powodu wykluczonych z systemu bankowego • Eliminowanie transakcji w możliwym negatywnym wpływie na środowisko i społeczeństwo • Wdrożenie do procedur kredytowych i inwestycyjnych kryteriów ESG i włączenie do umów klauzul związanych z tymi kryteriami • Wykluczenie lub ograniczenie finansowania działalności gospodarczych szkodliwych z punktu widzenia ESG i narażonych na istotne ryzyko ESG • Uwzględnianie kryteriów ESG przy doborze kontrahentów • Działania edukacyjne, informacyjne i sponsoringowe zgodne z kryteriami ESG • Właściwa komunikacja marketingowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie E. Kuklińska-Sadłocha (2022).

W ramach oddziaływania pośredniego na kwestie ESG banki tworzą oferty zrównoważonych usług i produktów kredytowych (np. kredyty i pożyczki dla podmiotów spełniających określone normy powiązane z ESG), depozytowych (np. depozyty powiązane z określonym celem środowiskowym lub społecznym, bony oszczędnościowe uwzględniające cele ESG), inwestycyjnych i pośredniczących (np. oferta funduszy, własnych obligacji, listów zastawnych, spełniających kryteria ESG), których zadaniem jest zaspokojenie potrzeb klientów przy jednoczesnym wsparciu realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Należy podkreślić, że wskazane poniżej działania banków w obszarze ESG nie są czymś zupełnie nowym. Mając świadomość ciążyącej na nich zwiększonej odpowiedzialności, banki od kilkudziesięciu lat dobrowolnie angażują się w różne inicjatywy pozwalające na uwzględnienie kwestii zrównoważonego rozwoju w strategiach biznesowych, jak również finansują realizację lokalnych, regionalnych czy globalnych projektów mających pozytywny wpływ na środowisko i społeczeństwo. W Polsce działania

z zakresu zrównoważonego rozwoju/ESG w sektorze bankowym zaczęły być podejmowane w latach 70. XX wieku. Kolejny etap rozpoczął się wraz z początkiem lat 90. XX wieku, kiedy banki zaczęły uwzględniać w swoich ofertach tzw. zrównoważone usługi i produkty finansowe dedykowane inicjatywom prośrodowiskowym i prospołecznym. Równocześnie występowały banki, które prowadzenie działalności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju uczyniły podstawą swoich modeli biznesowych. Tego typu instytucje określane były jako banki etyczne, społeczne czy zrównoważone. Deklarowały one prowadzenie działalności bez naruszania interesów społecznych i środowiskowych oraz wykorzystanie zgromadzonego kapitału (oszczędności klientów) na finansowanie gospodarki i osób wykluczonych z tradycyjnych instytucji kredytowych. Należy zaznaczyć, że w dużej mierze były to banki małe lub średnie, działające lokalnie, często mające formę banków spółdzielczych. Wartości i zasady charakterystyczne dla misji spółdzielczości bardzo dobrze wpisują się w koncepcję zrównoważonego rozwoju (Kulińska-Sadłocha, Szambelańczyk, 2014; Kulińska-Sadłocha, 2022).

Tabela 2. Usługi i produkty bankowe powiązane z kwestiami ESG

Obszar działalności banku	Przykładowe działania zgodne z ESG
Działalność kredytowa	- Kredyty i pożyczki na cele środowiskowe i społeczne na preferencyjnych/specjalnych warunkach dotyczących oprocentowania, prowizji i opłat, zabezpieczenia, warunków i okresu spłaty itp. - Kredyty i pożyczki dla podmiotów spełniających określone normy powiązane z ESG na preferencyjnych warunkach - Mikropożyczki dla osób ubogich, wykluczonych
Działalność depozytowa	- Depozyty powiązane z określonym celem środowiskowym lub społecznym - Emisja bonów oszczędnościowych uwzględniających cele ESG - Rachunki depozytowe dla osób o niskich dochodach, wykluczonych, na preferencyjnych warunkach
Działalność inwestycyjna	- Oferta funduszy składających się z instrumentów finansowych powiązanych z czynnikami ESG np. emitowanych przez firmy wytwarzające technologie lub świadczące usługi służące ochronie środowiska - Oferta własnych obligacji, listów zastawnych, spełniających kryteria ESG (np. obligacje zielone lub ekologiczne, z których wpływy muszą całkowicie finansować lub refinansować projekty korzystne środowiskowo) - Wsparcie dla inwestorów w zakresie inwestycji ESG (ocena ryzyka itp.) - Doradztwo w zakresie projektów inwestycyjnych, fuzji i przejęć uwzględniające kwestie ESG
Pozostałe produkty i usługi	- Karty typu <i>afinity</i> powiązane z celami środowiskowymi i społecznymi - Karty płatnicze wykonane z przyjaznych środowisku materiałów - Preferencyjne warunki dla płatności w rozliczeniach handlowych z tytułu transakcji powiązanych z kwestiami ESG - Transakcje zabezpieczające przed ryzykami ESG (np. pogodowe instrumenty pochodne)

Źródło: opracowanie własne na podstawie E. Kuklińska-Sadłocha (2022).

W kolejnych latach jeszcze bardziej wzrastała świadomość co do roli banków jako ważnych podmiotów finansujących zrównoważony rozwój gospodarczy. Wyrazem tego były liczne inicjatywy mające na celu włączanie kwestii ESG w działania sektora finansowego. Należy wśród nich wymienić przede wszystkim działalność powstałej w 1992 roku tzw. Inicjatywy Finansowej Programu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Środowiska (United Nations Environment Programme Finance Initiative – UNEP FI). UNEP FI skupia ponad 200 członków: banków, funduszy inwestycyjnych i firm ubezpieczeniowych. Jej celem jest promowanie lepszego stosowania zasad zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach operacyjnych w instytucjach finansowych poprzez włączenie czynników ESG do analiz ryzyka. W 2006 r. UNEP FI stworzyło i rozwinęło *zasady odpowiedzialnego inwestowania* (*Principles for Responsible Investment – PRI*), które mają obecnie ponad 7000 sygnatariuszy z 135 krajów (PRI, 2023). Zasady te są następujące: (1) będziemy uwzględniać kwestie ESG (środowisko, społeczeństwo i zarządzanie) w naszych analizach inwestycyjnych i procesach podejmowania decyzji; (2) będziemy

aktywnymi właścicielami i włączymy kwestie ESG do naszych polityk i praktyk właścicielskich; (3) będziemy dążyć do odpowiedniego ujawniania kwestii ESG przez podmioty, w które inwestujemy; (4) będziemy promować PRI, aby został zaakceptowany i wdrożony w branży inwestycyjnej; (5) będziemy wspólnie pracować nad poprawą skuteczności wdrażania PRI; (6) każdy z nas będzie na bieżąco informował o swoich działaniach i postępach we wdrażaniu PRI (PRI, 2023). Na liście członków UNEP dostępnej na stronie <https://www.unepfi.org/members/> znajduje się jeden bank z Polski – mBank.

Ważną późniejszą inicjatywą podjętą przez UNEP FI 2019 r. jest sformułowanie sześciu zasad odpowiedzialnej bankowości. Zasady te zostały przyjęte przez 130 banków z różnych krajów, w tym z Polski. W zasadach tych podkreślono kluczowe znaczenie banków w społeczeństwie i pełnienie przez nie roli podmiotów publicznego zaufania.

- Zasada 1: Dostosowujemy strategię biznesowe tak, aby były spójne i wspierały realizację celów

indywidualnych jednostek i ogółu społeczeństwa, jak to zostało ujęte w Celach Zrównoważonego Rozwoju ONZ, porozumieniu paryskim odpowiednich ramach krajowych i regionalnych.

- Zasada 2: Będziemy stale zwiększać nasze pozytywne oddziaływanie na ludzi i środowisko, jednocześnie zmniejszając oddziaływanie negatywne i zarządzając ryzykiem związanym z naszą działalnością, produktami i usługami. Aby to osiągnąć, określimy i opublikujemy cele, w obszarach, w których nasz wpływ może być najbardziej istotny.
- Zasada 3: Będziemy odpowiedzialnie współpracować z naszymi klientami i odbiorcami naszych usług, aby promować praktyki oparte na zrównoważonym rozwoju i umożliwić działania gospodarcze, które zapewnią wspólny dobrobyt obecnym i przyszłym pokoleniom.
- Zasada 4: Będziemy proaktywnie i odpowiedzialnie konsultować się, angażować i współpracować z odpowiednimi interesariuszami, w celu osiągnięcia celów społecznych.
- Zasada 5: Będziemy wdrażać nasze zobowiązanie do przestrzegania opisywanych Zasad poprzez skuteczne mechanizmy ładu korporacyjnego i wdrażanie kultury odpowiedzialnej bankowości.
- Zasada 6: Będziemy okresowo dokonywać przeglądu stopnia indywidualnego i zbiorowego wdrożenia Zasad, a także zapewnimy transparentność naszych działań oraz będziemy odpowiadać za ich pozytywny i negatywny wpływ, a także nasz wkład w realizację celów społecznych (UN, 2023).

Istotne zmiany w podejściu banków do kwestii zrównoważonego rozwoju nastąpiły w wyniku globalnego kryzysu finansowego lat 2007–2009 (Kuklińska-Sadłocha, 2022). Banki zostały poddane ostrej krytyce nie tylko z uwagi na wywołanie kryzysu, ale także z powodu odejścia od służebnej roli wobec gospodarki i społeczeństwa. Należy przy tym zaznaczyć, że wiele banków, których dotknęły negatywne skutki kryzysu, uchodziło za instytucje społecznie odpowiedzialne. Często jednak podejmowały one działania w tym

obszarze w sposób powierzchowny, traktując je jako narzędzie łatwego przypodobania się opinii publicznej, a nie jako element modelu biznesowego i strategii (Krasodomska, 2012). Po kryzysie działania na rzecz wdrożenia koncepcji zrównoważonego rozwoju do praktyki banków i całego sektora finansowego zintensyfikowały się, a szczególne znaczenie w procesie ich instytucjonalizacji należy przypisać ONZ i Unii Europejskiej. Od ogłoszenia w 2015 roku Celów Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals* – SDGs) oraz podpisania Porozumienia Klimatycznego w Paryżu zrównoważony rozwój stał się deklarowanym przez wiele krajów priorytetem, a największym problemem – zapewnienie finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej.

Banki są postrzegane jako katalizator transformacji europejskiej gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju. Strategia UE dotycząca finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej (*Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy*) stanowiąca istotny element „Zielonego Ładu” została ogłoszona w lipcu 2021 roku. Zakłada ona zwiększenie wkładu sektora finansowego w zrównoważony rozwój oraz zapewnienie podmiotom gospodarczym i konsumentom dostępu do finansowania transformacji. Sektor bankowy, mający duży wpływ na finansowanie gospodarki i nowych inwestycji, ma kluczową rolę do odegrania w obszarze ESG poprzez ukierunkowanie przepływów kapitału na zrównoważone inwestowanie. Komisja Europejska definiuje zrównoważone finansowanie (*sustainable finance*) jako proces uwzględniania przez sektor finansowy aspektów środowiskowych, społecznych i zarządczych (ESG) w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, prowadzący do zwiększenia długoterminowych inwestycji w zrównoważone działania i projekty gospodarcze (EC, 2023).

Wszystkie powyższe wydarzenia i inicjatywy, jak również inne, nie opisane wyżej, doprowadziły do obecnej sytuacji, w której podjęcie przez banki działań na rzecz zrównoważonego rozwoju i włączanie kwestii ESG do procesów podejmowania decyzji (zarówno strategicznych, jak i operacyjnych) we wszystkich obszarach ich działalności stanie się obowiązkowe na mocy regulacji omówionych w rozdziale III.

Raportowanie w 3 obszarach

Raportowanie kwestii z zakresu ESG jest istotne, ponieważ stanowią one źródło konkretnych ryzyk i szans w działalności banku, które muszą być odpowiednio identyfikowane i zarządzane, a ocena tego procesu jest kluczowa dla zarządzających bankiem i jego interesariuszy. Ryzyko ESG może być postrzegane w ujęciu szerokim lub wąskim. Ujęcie szerokie oznacza zarówno bezpośredni wpływ czynników ESG na bank jak i wpływ pośredni, to znaczy poprzez jego klientów lub zainwestowane aktywa. W wąskim ujęciu ryzyko ESG jest postrzegane jako konsekwencje finansowe wpływu czynników środowiskowych, społecznych i w zakresie ładu korporacyjnego na klientów banku lub zainwestowane aktywa (Marcinkowska, 2022). O ile dawniej ryzyka ESG miały przede wszystkim wpływ na ryzyko reputacyjne banku, obecnie ich znaczenie jest dużo większe. Brak identyfikacji, właściwego zarządzania i raportowania ryzyk z obszaru ESG, podobnie jak w przypadku pozostałych rodzajów ryzyka w banku, może okazać się fatalne w skutkach, w szczególności w dłuższej perspektywie czasu.

Obecnie za jedno z najważniejszych ryzyk z obszaru ESG uznaje się ryzyko zmiany klimatu. Jest to ryzyko fizyczne związane z coraz mniejszą przewidywalnością zjawisk pogodowych oraz ryzyko przejścia, wynikające z konieczności dostosowania się gospodarki do stopniowych zmian klimatu, w tym przejścia na gospodarkę zeroemisyjną (GPW, 2021). Kolejne ryzyka w obszarze środowiskowym to ryzyko związane z wyczerpywaniem się zasobów naturalnych, utrata bioróżnorodności,ylesienie czy wytwarzanie odpadów. Wśród czynników społecznych zagrożenie stanowią przypadki łamania praw człowieka, niewolnictwa i handlu ludźmi, pracy dzieci, pracy przymusowej, złe warunki zatrudnienia, niewłaściwe kształtowanie relacji z pracownikami, dyskryminacja czy destabilizacja społeczna. Natomiast wśród czynników ładu korporacyjnego można wymienić łapówkarstwo, korupcję, brak transparentności, nieprzestrzeganie zasad etyki biznesu, brak zgodności z regulacjami, oszustwa podatkowe czy niewłaściwe zarządzanie danymi (Marcinkowska, 2022).

Należy podkreślić, że kwestie ESG to nie tylko ryzyka dla banku, ale także szanse. Konieczność uwzględnienia kwestii ESG w strategii banku pozwala zwiększyć samoświadomość banku w tych obszarach, lepiej zarządzać zasobami, przyciągnąć i utrzymać wartościowych pracowników, klientów i inwestorów (szerzej Rozdział IV). Podstawą zaś dla osiągnięcia tych korzyści jest odpowiednie raportowanie. Szczególnie ważne jest prezentowanie informacji z zakresu ESG w postaci wskaźników, co pozwala na ich porównywanie w czasie i przestrzeni, przy czym praktyka w tym zakresie wobec braku szczegółowych wytycznych była do tej pory oceniana nisko (Krasodomska i Zarzycka, 2021).

ENVIRONMENT – środowisko naturalne

Gwałtowny wzrost zmian klimatycznych i coraz trudniejszych do przewidzenia ekstremalnych anomalii pogodowych sprawił, że agenda klimatyczna stała się jednym z ważniejszych tematów obrad Unii Europejskiej. Niewystarczające działania w zakresie zapobiegania zmianom klimatu, utrata bioróżnorodności czy katastrofy naturalne sprawiają, że wpływ klimatu na światową gospodarkę jest wieloaspektowy i dotyczy wszystkich branż. Decyzje, jakie podejmiemy w najbliższych dziesięcioleciach, będą kluczowe dla walki ze zmianami klimatu. Transmisja w kierunku zeroemisyjności wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych, zarówno publicznych, jak i prywatnych.

Ryzyko klimatyczne wciąż pozostaje jednym z kluczowych ryzyk według The Global Risks Report (WEF, 2022; Panfilo i Krasodomska, 2022). Jednocześnie, prowadzone przez Fundację Standardów Raportowania, Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych i Bureau Veritas cykliczne badanie CCA (Corporate Climate Crisis Awareness study, SEG, 2023) wykazało w 2021 r., że jedynie 38% spośród spółek notowanych na GPW ma politykę lub strategię zarządzania wpływem spółki na zmiany klimatu.

Podstawowymi wytycznymi dotyczącymi raportowania kwestii związanych z klimatem są wytyczne Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) stanowiące podstawę regulacji opisanych w rozdziale III. Zalecenia TCFD dotyczące ujawniania informacji związanych z klimatem mają na celu uzyskanie w procesie podejmowania decyzji użytecznych i perspektywnych informacji, które mogą być włączone do głównego nurtu sprawozdawczości. Wytyczne są skonstruowane wokół czterech obszarów tematycznych, które reprezentują kluczowe elementy funkcjonowania organizacji: zarządzanie, strategia, zarządzanie ryzykiem oraz mierniki i cele (TCFD, 2023). Przykładem powszechnie raportowanych wskaźników środowiskowych są emisje gazów cieplarnianych. Zgodnie z TCFD są one sklasyfikowane w ramach 3 zakresów: zakres 1 (bezpośrednie emisje gazów cieplarnianych ze źródeł, które stanowią własność instytucji lub są przez nią zarządzane), zakres 2 (pośrednie emisje gazów cieplarnianych pochodzące z wytwarzania nabytej i zużytej energii elektrycznej, pary, ciepła lub chłodzenia) oraz zakres 3 (inne pośrednie emisje gazów cieplarnianych (nieuwzględnione w emisjach zakresu 2) powstające w łańcuch wartości firmy, w tym emisje na poziomie produkcji (*upstream*) i konsumpcji (*downstream*)). Należy zaznaczyć, że zakres 3 jest najtrudniejszy do zmierzenia i w związku z tym, w ramach wchodzących regulacji w zakresie raportowania, jego ujawnianie będzie obowiązkowe od 1 stycznia 2023 (GPW, 2021).

W najbliższych latach ujawnianie informacji środowiskowych przez banki będzie w dużej mierze podporządkowane wymogom zawartym w Rozporządzeniu SFDR (*Sustainable Finance Disclosure Regulation*, Rozporządzenie 2019/2088), dotyczącym ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych oraz Rozporządzeniu w sprawie Taksonomii (*Taxonomy Regulation*, (Rozporządzenie 2020/852)), których główne założenia przedstawiono w rozdziale III. Banki już rozpoczęły publikację regulowanych na mocy Taksonomii informacji w ramach raportów za rok 2021, przedstawiając m.in. odsetek ekspozycji wobec działalności gospodarczej niekwalifikującej się do systematyki określonej w Taksonomii i działalności kwalifikującej się do systematyki. Natomiast raportowanie wskaźników wymaganych na mocy Rozporządzenia SFDR, które weszło w życie 10 marca 2021 roku, zostało przesunięte o rok (tj. począwszy od raportów sporządzanych za rok 2022).

Dla banków w obszarze środowiskowym ważnym wskaźnikiem raportowanym zgodnie z Taksonomią będzie wskaźnik GAR (*green asset ratio* – wskaźnik zielonych aktywów). Wskazuje on procentowy udział ekspozycji wobec działalności zgodnej z taksonomią (w uproszczeniu „zielone aktywa”) w stosunku do aktywów ogółem. Wskaźnik ten będzie musiał być ujawniany od stycznia 2024 r. Wskaźnik zielonych aktywów powinien odnosić się do głównej działalności kredytowej i inwestycyjnej banków obejmującej kredyty, zaliczki i dłużne papiery wartościowe, a także do ich udziałów w kapitale własnym, aby odzwierciedlić zakres, w jakim te instytucje finansują działalność zgodną z przedstawioną w Taksonomii systematyką.

Kolejny wskaźnik, wskaźnik BTAR (*banking book taxonomy alignment ratio*) ma natomiast pomóc określić zakres podejmowanych przez kredytobiorców działań mających na celu transformację w kierunku osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju (Flak, 2022). Wskaźnik ten nie tylko uwzględnia dane dotyczące ekspozycji wobec dużych jednostek zainteresowania publicznego, ale także ekspozycje wobec przedsiębiorstw niefinansowych, które nie podlegają obowiązkowi ujawniania informacji na podstawie NFRD (np. ekspozycje wobec sektora małych i średnich przedsiębiorstw) (Rocka, Flak, 2022). Celem tego podejścia jest zachęcenie tych podmiotów, które nie podlegają istniejącym unijnym standardom sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju, do rozszerzenia swojej «zielonej» działalności.

Ważnym obszarem ujawnień środowiskowych będą też wskaźniki dotyczące emisji gazów cieplarnianych. Docelowo (od czerwca 2024), banki będą zobowiązane do ujawniania informacji na temat poziomu finansowania emisji Zakresu 1, Zakresu 2 oraz Zakresu 3

swoich kontrahentów mierzonych w tonach ekwiwalentu emitowanego CO₂ (Rocka, Flak, 2022).

Wybrane wskaźniki obowiązkowo raportowane przez banki z obszaru środowiskowego przedstawiono w tabeli 3. Wskaźniki raportowania na mocy SFDR dzielą się według klasy aktywów na wskaźniki dotyczące inwestycji w spółki, w obligacje skarbowe i przedsiębiorstwa ponadnarodowe oraz nieruchomości. W sumie jest ich 64, z czego 18 obowiązkowych.

Dodatkowe (wybrane) wskaźniki podlegające raportowaniu to np.:

- Tony ekwiwalentu zanieczyszczeń nieorganicznych na każdy zainwestowany milion EUR, wskaźnik wyrażony jako średnia ważona,
- Udział inwestycji dokonanych w spółki nierealizujące inicjatyw na rzecz redukcji emisji dwutlenku węgla, których celem jest dostosowanie się do celów porozumienia paryskiego,
- Udział energii ze źródeł nieodnawialnych wykorzystanej przez spółki, w które dokonano inwestycji, w podziale na poszczególne nieodnawialne źródła energii,
- Udział inwestycji dokonanych w spółki niestosujące zrównoważonych praktyk lub strategii w dziedzinie mórz i oceanów,
- Udział inwestycji dokonanych w spółki, które nie posiadają polityki zapobiegania wylesianiu,
- Udział obligacji niewyemitowanych na podstawie przepisów Unii dotyczących obligacji zrównoważonych środowiskowo,
- Udział nieruchomości niewyposażonych w instalacje do sortowania odpadów i nieobjęte umową dotyczącą odzysku lub recyklingu odpadów,
- Udział surowców budowlanych (z wyjątkiem materiałów z odzysku lub recyklingu lub materiałów pochodzenia biologicznego) w stosunku do całkowitej masy materiałów budowlanych zastosowanych w nowych budynkach i ważniejszych renowacjach.

Propozycje wskaźników środowiskowych zawierają także Europejskie standardy sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju poświęcone tym kwestiom (5 standardów: ESRS E1: zmiana klimatu, ESRS E2: zanieczyszczenie; ESRS E3: zasoby wodne i morskie, ESRS E4: bioróżnorodność i ekosystemy; ESRS E5: wykorzystanie zasobów i gospodarka o obiegu zamkniętym).

Tabela 3. Wskaźniki środowiskowe raportowane obowiązkowo przez banki dotyczące spółek z ich portfela inwestycyjnego, instrumentów finansowych i rodzajów inwestycji

Obszar ujawnień	Wskaźnik
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki – Emisje gazów cieplarnianych	Emisje gazów cieplarnianych zakresu 1, 2 i 3
	Ślad węglowy
	Intensywność emisji gazów cieplarnianych w przypadku spółek, w które dokonano inwestycji
	Udział inwestycji dokonanych w przedsiębiorstwa działające w sektorze paliw kopalnych
	Udział energii ze źródeł nieodnawialnych zużytej i wyprodukowanej przez spółki, w które dokonano inwestycji, w stosunku do zasobów energii ze źródeł odnawialnych, wyrażony jako odsetek zasobów energii ogółem
	Zużycie energii wyrażone w GWh na każdy milion EUR wygenerowany w ramach przychodów spółek, w które dokonano inwestycji, przypadające na dany sektor o znacznym oddziaływaniu na klimat
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki – Różnorodność biologiczna	Udział inwestycji dokonanych w spółki posiadające obiekty/prowadzące działalność na obszarach wrażliwych pod względem bioróżnorodności lub w pobliżu takich obszarów, w przypadku, gdy działalność takich spółek ma niekorzystny wpływ na te obszary
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki – Woda	Tony emisji do wody generowanych przez spółki, w które dokonano inwestycji, na każdy zainwestowany milion EUR, wskaźnik wyrażony jako średnia ważona
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki – Odpady	Tony odpadów niebezpiecznych i odpadów promieniotwórczych generowanych przez spółki, w które dokonano inwestycji, na każdy zainwestowany milion EUR, wskaźnik wyrażony jako średnia ważona
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w obligacje skarbowe i obligacje emitowane na szczeblu ponadnarodowym	Intensywność emisji gazów cieplarnianych w przypadku państw, w których obligacje zainwestowano
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w nieruchomości	Udział inwestycji w nieruchomości związane z wydobywaniem, przechowywaniem, transportem lub produkcją paliw kopalnych
	Udział inwestycji w nieruchomości nieefektywne energetycznie

Źródło: Rozporządzenie SFDR

SOCIAL – społeczeństwo

Wskaźniki społeczne w raportach (nie tylko ESG) często opiera się na Międzynarodowej Karcie Praw Człowieka, zasadach Global Compact, Globalnych Zasadach Sullivana, Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy czy Wytycznych OECD dla Przedsiębiorstw Wielonarodowych. Biorąc pod uwagę te

wytyczne, instytucje raportujące zobligowane są do zapewnienia swoim pracownikom dobrych i bezpiecznych warunków pracy, przestrzegania międzynarodowych standardów zatrudnienia i nienaruszania prawa pracowników do reprezentacji zbiorowej i zrzeszania się. Kwestie związane z zatrudnieniem i rotacją pracowników czy prawami pracownika są jednymi z kluczowych wskaźników w społecznym

obszarze raportowania. Badania potwierdzają, że działania banków z obszaru społecznym mają realny pozytywny wpływ na jego działalność i wyniki (Simpson i Kohers, 2002; Wu i Shen, 2013). Choć wskaźniki społeczne mogą pozornie wydawać się trudne do zdefiniowania i zmierzenia, opisanie ich nie jest bardzo skomplikowane, lecz często wymaga wskazania konkretnych procedur czy podejmowanych działań. Ważne jest, aby opisując poszczególne kwestie, pokazać postęp w działaniach (eliminacji nierówności płci, wypadków w miejscu pracy, dostępu do szkoleń czy poziomie wynagrodzeń).

W zakresie różnorodności bank zobowiązany jest wykazać stopień zróżnicowania zarządu i rady nadzorczej poprzez wykazanie, ile procent kobiet w stosunku do mężczyzn zasiada w tych organach. Dane takie warto uzupełnić opisem sposobów promocji różnorodności (w tym kwestii dotyczących płci) wśród kadry kierowniczej oraz organów zarządczych, a także poprzez istniejącymi procedurami. Ważne jest także, aby pokazać, że ścieżki kariery i programy szkoleniowe wspierają awans kobiet na stanowiska kierownicze. Kwestie dotyczące płci są także niezwykle istotne w kontekście równości wynagrodzeń, którą wskazuje się kalkulując różnicę pomiędzy średnim wynagrodzeniem (w tym premie, nagrody i dodatki) kobiet i mężczyzn zatrudnionych w banku (GPW, 2021).

Ponieważ prawa pracownicze są obszarem regulowanym przez przepisy krajowe, najczęściej oceniane ryzyka związane z prawami pracowniczymi wiążą się z kosztami finansowymi z tytułu kar regulacyjnych i postępowań sądowych w związku z kwestiami *non-compliance* (KPMG, 2021), a także należyta starannością co do inwestowania w spółki dbające o zgodność z odpowiednimi przepisami krajowymi i międzynarodowymi podczas przedinwestycyjnego badania *due diligence*.

Pozyskiwanie i zatrzymywanie talentów to nie tylko kwestia wdrożenia uczciwych sposobów wynagradzania, które doceniają osiągnięcia pracowników, lecz także tworzenie przyjaznego środowiska pracy oraz efektywnej kultury pracy. Pomaga to zarówno budować dobre relacje banku z pracownikami, jak również odgrywa ważną rolę w utrzymaniu tych relacji podczas współpracy. Stąd, ważne jest monitorowanie rotacji zatrudnienia, którą rozpatruje się w dwóch kategoriach: rotacji dobrowolnej (kiedy pracownik samodzielnie podejmuje decyzję o odejściu z pracy lub przejściu na emeryturę), rotacji przymusowej (kiedy pracodawca rozwiązuje umowę z pracownikiem bądź też nie przedłuża z nim umowy). Rotacji dobrowolnej można także zapobiegać tworząc ścieżki rozwojowe i programy szkoleń dla pracowników, wspierając ich w rozwoju wiedzy i kompetencji.

Badania wskazują, że banki mające lepsze relacje z pracownikami mają lepsze wyniki finansowe (Esteban-Sanchez, 2017).

Pandemia Covid-19 przyniosła zmiany w sposobie pracy, a także wpłynęła na relacje pracowników z pracodawcami (Sady i Sedlak, 2022). Czas ten diametralnie zmienił sposób, w jaki postrzegana była praca i przedefiniował sposoby pracy. Sposoby wymiany informacji i bezpieczeństwa danych, organizowania pracy zespołu, motywowania pracowników okazały się wyzwaniem, które pokazały, jak ważny jest człowiek w zrównoważonym rozwoju każdej organizacji. Kwestie społeczne i zagadnienia związane z pracą okazały się kluczowe dla sprawnego funkcjonowania banku.

Kolejną ważną kwestią związaną z zatrudnieniem jest wolność zrzeszania się i negocjacji zbiorowych, w ramach której banki powinny wskazać odsetek pracowników objętych układem zbiorowym, a także wykazać działania mające na celu wspieranie pracowników we wstępowaniu do organizacji związkowych czy zawieraniu układów zbiorowych. Bezpieczeństwo i higiena pracy w banku nie jest kluczowym elementem ryzyka, jednak opisanie wdrożonego systemu BHP oraz ujawnienie liczby wypadków i urazów w miejscu pracy może dodatkowo pokazać, jak bank dba o bezpieczeństwo swoich pracowników i budować pozytywny wizerunek.

W ramach działań społecznych warto zwrócić uwagę na programy mające na celu angażowanie pracowników w działania mające na celu tworzenie przyjaznych miejsc pracy, inkluzywnej kultury organizacyjnej (Sady & Sedlak, 2022) czy programów edukacyjnych dla klientów (np. edukacja ekologiczna czy edukacja finansowa). Zaangażowanie pracowników w działania związane ze społeczną odpowiedzialnością pozwala budować trwałe więzi z pracownikami, jednocześnie wpływając pozytywnie na społeczeństwo. Do takich działań często powoływane są fundacje, jednak najczęściej programy prospołeczne prowadzone są w ramach społecznej odpowiedzialności lub działań PROwych. Takie działania i programy warto wskazać w raporcie, zwracając szczególną uwagę na ich mierzalne efekty.

Pozornie kwestie związane z prawami człowieka w polskich bankach nie wydają się być ogniskiem problemów, jednak tym bardziej warto uwzględnić je w raporcie, pokazując poszanowanie dla praw człowieka poprzez wskazanie, jakie standardy i normy przyjął bank (np. Deklaracja Międzynarodowej Organizacji Pracy, Międzynarodowa Karta Praw Człowieka, Globalne Zasady Sullivana), a także liczbę organizacji związanych ze zrównoważonym rozwojem bądź prawami

człowieka, do których bank należy (np. Global Compact). W kontekście polskiego systemu bankowego praca przymusowa czy praca dzieci nie są kwestią niepokojącą, natomiast jeśli bank ma procedury związane np. ze sprawdzaniem dużych kredytobiorców pod kątem łamania praw człowieka – należy je opisać. Bank powinien udostępnić informacje wskazujące, że podjął wszelkie działania, aby monitorować ryzyka związane z naruszeniem praw człowieka.

Kwestie społeczne związane są także z wpływem banku na klientów. Wpływ ten jest niezwykle ważny w kontekście zapewnienia dostępu do produktów i usług bankowych, a także przystępności usług bankowych, szczególnie w kontekście grup wykluczonych. Bank powinien opisać w swoim raporcie ESG sposób, w jaki kreuje i oferuje swoje produkty i usługi, unikając drapieżnych praktyk kredytowych, tworząc długoterminową wartość dla klientów, dostępną także dla klientów o niskich dochodach lub przedsiębiorców wywodzących się z mniejszości społecznych. Gdy bank prowadzi świadomą politykę w tym zakresie, identyfikuje potrzeby zarówno rynkowe, jak i mniejszych społeczności, a także tworzy ofertę, która będzie dostosowana do różnych potrzeb i możliwości klientów.

Należy podkreślić, że kwestie społeczne są także obecne w unijnej Taksonomii (art. 18) poprzez

zawarty w niej wymóg spełnienia tzw. Minimalnych Gwarancji. Banki nie mogą bowiem uznawać inwestycji za zrównoważone, gdy wiązałyby się one z wywieraniem negatywnego wpływu w obszarze:

1. praw człowieka, w tym praw pracowniczych (np. przeciwdziałanie takiemu zjawisku jak mobbing), praw konsumentów i praw społeczności,
2. praktyk korupcyjnych,
3. niezgodności z literą i duchem przepisów prawa podatkowego,
4. nieuczciwej konkurencji.

Spełnienie minimalnych gwarancji wymaga przestrzegania wyżej wspomnianych Wytycznych OECD dla Przedsiębiorstw Wielonarodowych oraz Wytycznych ONZ dotyczących Biznesu i Praw Człowieka, w tym zasad i praw określonych w ośmiu podstawowych konwencjach wskazanych w Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy oraz zasad i praw określonych w Międzynarodowej Karcie Praw Człowieka.

Wskaźniki z obszaru społecznego raportowane przez banki na mocy rozporządzenia SFDR, przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Wskaźniki społeczne obowiązkowo raportowane przez banki dotyczące spółek z ich portfela inwestycyjnego i instrumentów finansowych

Obszar ujawnień	Wskaźnik
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w spółki – Kwestie społeczne i pracownicze	Udział inwestycji w spółki naruszające zasady inicjatywy <i>Global Compact</i> i Wytycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) dla przedsiębiorstw wielonarodowych
	Udział inwestycji w spółki, które nie posiadają strategii nadzorowania postrzegania zasad
	Średnia nieskorygowana luka płacowa między kobietami a mężczyznami w przypadku spółek, w które dokonano inwestycji
	Średni stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn zasiadających w zarządach spółek, w które dokonano inwestycji, wyrażony jako odsetek wszystkich członków zarządu
Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w obligacje skarbowe i obligacje emitowane na szczeblu ponadnarodowym	Udział inwestycji dokonanych w spółki, które uczestniczą w produkcji lub sprzedaży kontrowersyjnych rodzajów broni
	Liczba państw, w których obligacje zainwestowano i których dotyczy problem naruszeń w sferze społecznej (w ujęciu bezwzględny oraz w ujęciu względnym, jako odsetek wszystkich państw, w których obligacje zainwestowano), o których mowa w międzynarodowych traktatach i konwencjach, zasadach ONZ oraz, w stosownych przypadkach, prawie krajowym

Dodatkowe wskaźniki związane z kwestiami społecznymi i pracowniczymi mające zastosowanie do spółek, w które dokonano inwestycji to:

- Inwestycje w spółki niestosujące polityki zapobiegania wypadkom przy pracy,
- Wskaźnik występowania wypadków,
- Liczba dni straconych z powodu urazów, wypadków, ofiar śmiertelnych lub chorób,
- Brak kodeksu postępowania dostawców,
- Brak mechanizmu rozpatrywania skarg w kwestiach pracowniczych,
- Niewystarczająca ochrona sygnalistów,
- Przypadki dyskryminacji,
- Nadmierny poziom wynagrodzenia dyrektora generalnego.

Z zakresu praw człowieka:

- Brak polityki dotyczącej poszanowania praw człowieka,
- Brak procesu w zakresie due diligence,
- Brak procedur i środków na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi,
- Działania i dostawcy narażeni na znaczące ryzyko wystąpienia przypadków pracy dzieci,
- Działania i dostawcy narażeni na znaczące ryzyko wystąpienia przypadków pracy przymusowej,
- Liczba zidentyfikowanych przypadków poważnych kwestii i incydentów dotyczących poszanowania praw człowieka.

Z zakresu przeciwdziałania korupcji i przekupstwu:

- Brak polityki przeciwdziałania korupcji i przekupstwu,
- Przypadki niepodejmowania wystarczających działań w przypadku naruszeń norm w zakresie przeciwdziałania korupcji i przekupstwu,
- Liczba wyroków skazujących i kwota grzywien za naruszenie przepisów antykorupcyjnych i przepisów w sprawie zwalczania przekupstw.

Wskaźniki mające zastosowanie do inwestycji w obligacje skarbowe i obligacje emitowane na szczeblu ponadnarodowym:

- Średni wynik w zakresie nierówności dochodowych,
- Średni wyniki w zakresie wolności wypowiedzi,
- Średnie wyniki w zakresie przestrzegania praw człowieka,
- Średni wynik w zakresie korupcji,
- Jurysdykcje podatkowe niechętnie współpracy,
- Średni wynik w zakresie stabilności politycznej,
- Średni wynik w zakresie praworządności.

GOVERNANCE – ład korporacyjny

Obszar *governance* obejmuje kwestie związane z łaodem korporacyjnym. Ład korporacyjny jest powszechnie rozumiany jako ogół różnego rodzaju zasad i norm przyjętych w relacjach pomiędzy organami spółki (zgromadzenie wspólników, rada nadzorcza, zarząd), a także wewnątrz tych organów, dotyczących zarządzania spółką. Dobry ład korporacyjny ma kluczowe znaczenie dla zabezpieczenia interesów banku i jego interesariuszy. Brak zrozumienia znaczenia kwestii ESG przez członków zarządów oraz będąca w dużej mierze wynikiem tej sytuacji niewystarczająca integracja tych zagadnień ze strategią, to istotne przeszkody w podążaniu za obecnie zachodzącymi zmianami.

W kontekście ESG można się spotkać z określeniem „governance+” (G+), który jest szerszy od tradycyjnie rozumianego, gdyż obejmuje pełne spektrum spraw istotnych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju. Oprócz tradycyjnie rozumianego ładu korporacyjnego, są to takie zagadnienia, jak zarządzanie ryzykiem, kontrola wewnętrzna i prowadzenie działalności gospodarczej. Kolejne określenie to „zrównoważony ład korporacyjny”, który zakłada m.in. uwzględnianie w podejmowanych przez spółki decyzjach biznesowych wpływu na środowisko (w tym na klimat, bioróżnorodność), na sytuację społeczną, na ludzi i gospodarkę, a także do skoncentrowania się raczej na tworzeniu długoterminowej zrównoważonej wartości niż na krótkoterminowych korzyściach finansowych (KE, 2023). Należy przy tym zaznaczyć, że zrównoważony ład korporacyjny jest elementem Dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive* – Dyrektywy CSDD), nad którą obecnie trwają jeszcze prace.

Kwestie związane z łaodem korporacyjnym, podobnie jak w innych krajach, podejmują w Polsce tzw. „Dobre Praktyki”, czyli zbiory zasad ładu korporacyjnego, opracowane po raz pierwszy w 2002 roku. Podlegają nim spółki notowane na Głównym Rynku GPW. Obecnie obowiązujące *Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2021* (dalej DPSN 2021) uwzględniają zagadnienia z obszaru ESG, m. in. kwestie ochrony klimatu, zrównoważonego rozwoju, różnorodności w składzie organów spółek i równości wynagrodzeń (GPW, 2021). Zgodnie z DPSN 2021, spółka powinna uwzględnić w swojej strategii biznesowej tematykę ESG, w szczególności obejmującą zagadnienia środowiskowe (w tym mierniki i ryzyka związane ze zmianami klimatu i zagadnienia zrównoważonego rozwoju); sprawy społeczne i pracownicze, (w tym dotyczące podejmowanych i planowanych działań mających na celu zapewnienie równouprawnienia płci, należytych warunków pracy, poszanowania praw pracowników, dialogu ze społecznościami lokalnymi, relacji z klientami). Informacje na temat strategii w obszarze ESG powinny zostać zamieszczone na stronie internetowej spółki. Wytyczne podejmują także kwestie różnorodności zarządu oraz rady nadzorczej z uwagi na płeć, kierunek wykształcenia, specjalistyczną wiedzę, wiek oraz doświadczenie zawodowe.

Jak zaznaczono wcześniej, szczególnie istotne znaczenie mają obecnie zagadnienia związane ze zmianami klimatu. Istotną rolę w propagowaniu zmian w spółkach w podejściu do tego zagadnienia przypisuje się radom nadzorczym. W dokumencie „Skuteczne zarządzanie w zakresie klimatu w radach nadzorczych spółek. Zasady przewodnie i pytania pomocnicze” opracowanych przez World Economic Forum (WEF, 2019) zaproponowano narzędzia, które mogą być przydatne m.in. w kontekście identyfikacji szans i ryzyk związanych z klimatem, zwiększenia świadomości członków rad nadzorczych w zakresie klimatu oraz włączenia kwestii związanych z klimatem do struktur i procesów nadzorczych. W dokumencie sformułowano sześć zasad wskazujących na konieczność: (1) rozliczania rad nadzorczych z zagadnień dotyczących klimatu, (2) zapewnienia znajomości problematyki zmian klimatu wśród członków rad nadzorczych, (3) zapewnienia odpowiedniej struktury rady nadzorczej, (4) przeprowadzania oceny ryzyk i szans klimatycznych, (5) włączenia kwestii klimatycznych do strategii spółki oraz (6) stworzenia zachęt dla zarządu do działań na rzecz ochrony klimatu poprzez opracowania odpowiednich systemów motywacyjnych.

Zastosowanie wyżej wymienionych wytycznych w praktyce ma kluczowe znaczenie dla właściwego

i zgodnego z nowymi trendami w zakresie ESG raportowania tych kwestii przez banki. Zarządzanie i nadzór zagrożeniami i szansami klimatycznymi to jeden z czterech głównych obszarów raportowania zgodnie z Rekomendacjami TCFD, które stały się bazą regulacji z zakresu raportowania ESG przedstawionych w kolejnym rozdziale. Zgodnie z tymi wytycznymi, spółka powinna przedstawić zarówno to, jak zarząd zarządza ryzykami i szansami klimatycznymi oraz jak rada nadzorcza dokonuje ich oceny. Jeżeli chodzi o kwestie społeczne, to warto zauważyć, że zgodnie z *Wytycznymi dotyczącymi biznesu i praw człowieka ONZ*, najwyższy organ zarządczy w firmie powinien być zaangażowany w omawianie najistotniejszych wyzwań, polityk i celów związanych z prawami człowieka oraz w monitorowanie postępów w ich osiągnięciu (Kluczka, 2021).

Podobnie jak wskazane powyżej wytyczne, również przedstawione w kolejnym rozdziale regulacyjne zmiany w zakresie raportowania zagadnień z zakresu G, podjęte przez UE, wyraźnie zmierzają w kierunku zwiększenia przejrzystości spółek w tym obszarze zobowiązując je do przedstawiania informacji na temat roli organów administrujących, zarządzających i nadzorczych jednostki w odniesieniu do kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem. Zwraca się w nich także uwagę na konieczność posiadania fachowej wiedzy i umiejętności potrzebnych do pełnienia tej roli przez wyżej wymienione organy lub konieczności zapewnienia im dostępu do takiej wiedzy i umiejętności. UE także podkreśla konieczność wdrożenia polityki w zakresie zachęt związanych z kwestiami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju, oferowanych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorczych, jak również zapewnienia funkcjonowania systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do kwestii ESG. Ponieważ interesariusze spółek potrzebują również informacji na temat kultury korporacyjnej jednostek i ich podejścia do etyki biznesu, które są uznanymi elementami ładu korporacyjnego, obszar G powinien także obejmować wdrożenie odpowiednich polityk i procedur w tych obszarach i powiązanych z nimi mechanizmów raportowania. Kwestie zarządcze ważne z perspektywy ESG i istotne dla interesariuszy to także polityczne zaangażowanie i lobbying, relacje biznesowe oraz systemy kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem (CSRD, 2022).

Instytucje finansowe są szczególnie mocno zobligowane do zachowania standardów etycznych w swoich działaniach. Posiadanie publicznego kodeksu etycznego (opublikowanego na stronie www banku), wdrożona polityka antykorupcyjna, a także mechanizm zgłaszania naruszeń w tym zakresie, są ważnymi

elementami budowania wiarygodności i transparentności banku. Bank powinien także posiadać w swojej strukturze stanowisko zajmujące się tymi kwestiami i wskazać je w swoim raporcie.

W dobie ciągle rozwijającej się cyfryzacji, zapewnienie prywatności i bezpieczeństwa osobistych danych finansowych jest podstawowym obowiązkiem branży banków komercyjnych. Rozwój bankowości mobilnej i przechowywania danych w chmurze sprawia, że cyberbezpieczeństwo jest obecnie ważniejsze niż kiedykolwiek wcześniej. Banki zobowiązane są zadeklarować działanie w zgodzie z regulacjami dotyczącymi

ochrony danych i wskazać metody zabezpieczania ich. Budowanie poczucia bezpieczeństwa wśród interesariuszy wymaga wskazania sposobów zapobiegania wyciekom, utracie i kradzieży danych, a także wdrożonych protokołów bezpieczeństwa.

Propozycje wskaźników z zakresu ładu korporacyjnego zawierają m.in. Europejskie standardy sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju poświęcone tym kwestiom – standard ESRS 2 oraz standard ESRS G1. Wskazane w tych standardach wybrane informacje wymagające ujawnienia i wskaźniki przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Wybrane wskaźniki dotyczące ładu korporacyjnego raportowane przez banki.

Obszar ujawnień	Informacja/wskaźnik
Rola organów administracyjnych, zarządzających i nadzorczych	Skład i różnorodność organów administracyjnych, zarządzających i nadzorczych.
	Role i obowiązki organów administracyjnych, zarządzających i nadzorczych w zakresie sprawowania nadzoru nad procesem zarządzania istotnymi skutkami, ryzykami i możliwościami, w tym rola kierownictwa w tych procesach.
	Wiedza fachowa organów administracyjnych, zarządzających i nadzorczych na temat kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem lub dostęp do takiej wiedzy i umiejętności.
Informacje przekazywane organom administracyjnym, zarządzającym i nadzorczym zakładu oraz kwestie dotyczące zrównoważonego rozwoju, którymi się one zajmują	Czy, przez kogo i jak często organy administracyjne, zarządzające i nadzorcze, w tym ich odpowiednie komitety, są informowane o istotnych wpływach, ryzyku i możliwościach w zakresie kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem. W jaki sposób organy administracyjne, zarządzające i nadzorcze uwzględniają wpływ, ryzyko i możliwości przy nadzorowaniu strategii jednostki, jej decyzji dotyczących dużych transakcji oraz jej polityki zarządzania ryzykiem, w tym wszelkie oceny kompromisów i analizy wrażliwości na niepewność, które mogą być wymagane.
Włączenie wyników związanych ze zrównoważonym rozwojem do systemów motywacyjnych	Czy wyniki ocenia się w odniesieniu do konkretnych celów i/lub skutków związanych ze zrównoważonym rozwojem – a jeśli tak, to jakich; czy i w jaki sposób wskaźniki efektywności związane ze zrównoważonym rozwojem są traktowane jako wskaźniki efektywności lub uwzględniane w polityce wynagrodzeń.
Zarządzanie ryzykiem i kontrola wewnętrzna w zakresie sprawozdawczości dotyczącej zrównoważonego rozwoju	Zakres, główne cechy i składniki procesów i systemów zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej procesów i systemów zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej w odniesieniu do sprawozdawczości dotyczącej zrównoważonego rozwoju. Zastosowana metoda oceny ryzyka, w tym metoda ustalania priorytetów w zakresie ryzyka. Główne zidentyfikowane ryzyka, rzeczywiste i potencjalne oraz strategie ich ograniczania, w tym powiązane kontrole. Opis okresowych sprawozdań z ustaleń dla organów administracji, zarządzania i nadzoru.

Tabela 5. cd.

Obszar ujawnień	Informacja/wskaźnik
Potwierdzone przypadki korupcji i przekupstwa	Łączna liczba i charakter potwierdzonych przypadków korupcji lub przekupstwa. Liczba wyroków skazujących i wysokość kar pieniężnych za naruszenie przepisów antykorupcyjnych i antybiznesowych. Liczba potwierdzonych incydentów, w których pracownicy zostali zwolnieni lub zdyscyplinowani za korupcję lub incydenty związane z łapówkami.
Wpływ polityczny i działalność lobbingowa	Łączna wartość pieniężna wkładów finansowych i rzeczowych na cele polityczne, dokonanych bezpośrednio i pośrednio przez przedsiębiorstwo, w stosownych przypadkach zagregowanych według kraju lub obszaru geograficznego, a także według rodzaju odbiorcy/beneficjenta.
Polityka ochrony danych	Zapewnienie prywatności i bezpieczeństwa osobistych danych finansowych (zwłaszcza w kontekście rozwoju bankowości mobilnej i przechowywania danych w chmurze), procedury cyberbezpieczeństwa, działanie w zgodzie z regulacjami dotyczącymi ochrony danych, metody zabezpieczania danych, sposoby zapobiegania wyciekom, utracie i kradzieży danych, wdrożone protokoły bezpieczeństwa, a także wskazanie jednostki odpowiedzialnej za ochronę danych i sposobu jej działania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ESRS oraz SASB Standards.

Regulacje

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

W większości krajów raportowanie kwestii ESG przez lata było dobrowolne. W Europie pewne wymogi w tym zakresie obowiązywały jedynie we Francji, w Danii i Szwecji (Panfilo i Krasodomska, 2021). Najczęściej stosowanym (dobrowolnie) standardem ich opracowywania były i są nadal Standardy Globalnej Inicjatywy Sprawozdawczej (*Global Reporting Initiative – GRI*) (Różańska, 2022). Standardy GRI stanowią wytyczne w zakresie raportowania ekonomicznych, środowiskowych oraz społecznych aspektów funkcjonowania przedsiębiorstw oraz podkreślają istotne znaczenie zaangażowania interesariuszy w ten proces. Z uwagi na ich szerokie stosowanie na całym świecie, są uznawane za *de facto* globalne standardy raportowania informacji z zakresu zrównoważonego rozwoju.

Obowiązek raportowania kwestii ESG w Unii Europejskiej został wprowadzony zapisami Dyrektywy 2014/95/UE (tzw. *Non Financial Reporting Directive – NFRD*), zmieniającej Dyrektywę 2013/34/UE. Nowe przepisy objęły wyłącznie duże jednostki zainteresowania publicznego (ZJP)¹, czyli podmioty mające status ZJP, zatrudniające ponad 500 pracowników oraz posiadające sumę bilansową większą niż 20 mln EUR lub przychody netto wyższe niż 40 mln EUR. Pierwsze ujawnienia zgodne z nowymi regulacjami sporządzane za rok 2017 zostały opublikowane w 2018 roku.

Do polskiego ustawodawstwa zmiany w Dyrektywie 2013/34/UE wprowadzone NFRD zostały implementowane na mocy ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości. Ustawa nie zastrzegła żadnego z wymogów Dyrektywy, pozostawiając dużym ZJP swobodę co do wyboru zasad (międzynarodowe, unijne, krajowe), jakimi będą się kierować przygotowując sprawozdania (oświadczenia) na temat informacji niefinansowych i gdzie będą je ujawniać (jako element sprawozdania z działalności (tzw. oświadczenie) czy jako poza tym sprawozdaniem (jako osobny dokument, tzw. sprawozdanie)). Nie wprowadziła także ostrzejszych wymogów w zakresie zewnętrznej weryfikacji raportów – biegły rewident ma jedynie obowiązek sprawdzić, czy oświadczenie (sprawozdanie) zostało przez spółkę sporządzone. Więcej informacji na temat zapisów Dyrektywy przedstawiono w tabeli 6.

¹ Jednostkami zainteresowania publicznego są jednostki regulowane prawem państwa członkowskiego, których zbywalne papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym któregośkolwiek państwa, instytucje kredytowe, zakłady ubezpieczeń i inne jednostki wyznaczone przez państwa członkowskie jako jednostki interesu publicznego, np. jednostki o istotnym znaczeniu publicznym ze względu na charakter prowadzonej przez nie działalności, ich wielkość lub liczbę zatrudnionych pracowników.

Implementacja NFRD pociągnęła za sobą zmiany w Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim oraz w Krajowym Standardzie Rachunkowości (KSR) nr 9 Sprawozdanie z działalności. W celu wsparcia jednostek w spełnieniu obowiązku ujawniania informacji niefinansowych w październiku 2017 roku został wydany *Standard Informacji Niefinansowych (SIN)*. Jego opracowanie było koordynowane przez Fundację Standardów Raportowania (FSR) oraz Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych (SEG). SIN stał się najczęściej stosowanym, obok GRI, standardem raportowania informacji niefinansowych w Polsce.

Dyrektywa, mimo że z całą pewnością stanowiła przełomową zmianę w sposobie podejścia do raportowania informacji z zakresu ESG, nie spełniła pokładanych w niej oczekiwań, co wykazało szereg poświęconych jej badań naukowych (por. Krasodomska i Zarzycka, 2021; Zarzycka i Krasodomska, 2022). Nie doprowadziła bowiem do oczekiwanego wzrostu jakości i porównywalności informacji ujawnianych przez spółki. Ujawnienia przygotowywane na jej podstawie okazały się nie zaspokajać w oczekiwanym stopniu potrzeb informacyjnych interesariuszy. Zgodnie z deklaracją zawartą w Europejskim Zielonym Ładzie o dokonaniu przeglądu przepisów dyrektywy, w 2019 roku Komisja Europejska prowadziła wewnętrzne prace koncepcyjne, natomiast 20 lutego 2020 roku ogłoszone zostały publiczne konsultacje możliwych kierunków zmian obowiązku raportowania ESG. Nowa Dyrektywa ws. sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (tzw. *Dyrektywa CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive)*) została opublikowana 21 kwietnia 2022 r., a 22 czerwca 2022 r. Parlament Europejski i Rada zawarły porozumienie w sprawie jej ostatecznej treści. 30 czerwca 2022 r. opublikowany został roboczy tekst dyrektywy CSRD w postaci uzgodnionej przez Radę i Parlament UE, a w dniu 10 listopada 2022 r. Parlament Europejski na posiedzeniu plenarnym przyjął ją w pierwszym głosowaniu. 16 grudnia CSRD została opublikowana w Dzienniku Urzędowym UE. Poczynając od tej daty kraje członkowskie mają 18 miesięcy na implementowanie Dyrektywy do krajowego ustawodawstwa.

Wdrożenie CSRD ma pozwolić na podniesienie jakości, porównywalności i wiarygodności informacji z zakresu ESG ujawnianych przez przedsiębiorstwa w UE oraz dostosowania przepisów w tym zakresie do pozostałych zmian legislacyjnych wspierających strategię zrównoważonego finansowania UE

(m.in. Taksonomia i Rozporządzenie SFDR). Docelowo, oczekuje się, że sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju/ESG będzie miała równy status i będzie podobnie regulowana i weryfikowana jak sprawozdawczość finansowa.

Ujawnienia z zakresu ESG wprowadzone na mocy CSRD (art 19a.2) są następujące:

- krótki opis modelu biznesowego i strategii biznesowej, w tym informacje na temat:
 - ryzyk i możliwości związanych ze zrównoważonym rozwojem;
 - planów (finansowych, inwestycyjnych) uwzględniających takie cele jak przejście na zrównoważoną gospodarkę i ograniczenie globalnego ocieplenia do 1,5 °C oraz osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r., oraz w stosownych przypadkach, narażenie na działalność związaną z węglem, ropą naftową i gazem;
 - tego, w jaki sposób w modelu biznesowym i strategii uwzględniono interesy zainteresowanych stron oraz wpływ na kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem;
 - sposobu wdrożenia stosownych strategii
- opis określonych w czasie i ustanowionych celów dotyczących wskazanych kwestii, w tym w stosownych przypadkach bezwzględnych celów redukcji emisji gazów cieplarnianych co najmniej na lata 2030 i 2050, opis postępów poczynionych na rzecz osiągnięcia tych celów oraz oświadczenie czy cele związane z czynnikami środowiskowymi opierają się na rozstrzygających dowodach naukowych;
- opis roli organów administrujących, zarządzających i nadzorujących w odniesieniu do kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz ich wiedzy eksperckiej i umiejętności koniecznych do wypełniania tej roli lub dostępu do takiej wiedzy i umiejętności;

- opis polityk w odniesieniu do kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem;
- informacje o istnieniu systemów zachęt dotyczących kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem oferowanych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących;
- opis:
 - procesu należytej staranności wdrożonego przez jednostkę w odniesieniu do kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz, w stosownych przypadkach, zgodnie z unijnymi wymogami dotyczącymi prowadzenia przez jednostki procesu należytej staranności;
 - najważniejszych rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków związanych z własnymi operacjami jednostki i jej łańcuchem wartości, w tym z jej produktami i usługami, stosunkami gospodarczymi i łańcuchem dostaw, działań podjętych w celu zidentyfikowania i monitorowania tych skutków, a także innych negatywnych skutków, które jednostka jest zobowiązana zidentyfikować zgodnie z innymi wymogami unijnymi w celu przeprowadzenia przez jednostki procesu należytej staranności;
 - wszelkich działań podjętych przez jednostkę w celu zapobiegania rzeczywistym lub potencjalnym negatywnym skutkom, łagodzenia ich, zaradzania im lub niwelowania ich oraz wyniku tych działań;
- opis podstawowych ryzyk w odniesieniu do kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem, w tym opis głównych rodzajów zależności jednostki od tych kwestii oraz sposobu zarządzania przez jednostkę tymi ryzykami;
- wskaźniki istotne w odniesieniu do ujawnionych informacji.

Porównanie najważniejszych ustaleń NFRD i CSRD przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6. Porównanie *Non-Financial Reporting Directive* (NFRD) i *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD)

Zagadnienie	NFRD (Dyrektywa 2014/95/UE)	CSRD
Miesiąc i rok publikacji dyrektywy	Październik 2014	Grudzień 2022
Rok publikacji pierwszych ujawnień według nowych regulacji przez duże JZP	2018	2025
Określenie ujawnianych informacji	Informacje niefinansowe, obejmujące kwestie takie jak: - zagadnienia środowiskowe, społeczne i pracownicze, - poszanowanie praw człowieka, - przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu, inne	Bardziej precyzyjne wskazanie informacji dotyczących kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem/ESG, które muszą zostać ujawnione
Zakres podmiotowy	Duże JZP (pow. 500 pracowników)	Duże JZP oraz spełniające określone kryteria duże, małe i średnie jednostki (z wyjątkiem mikrojednostek) i spółki spoza UE, które posiadają w UE jednostkę zależną
Liczba podmiotów, których dotyczy	Ok. 11 600 podmiotów w UE, w Polsce ok. 160 jednostek	Ok. 49 000 podmiotów w UE, w Polsce ok 3 tys. jednostek
Zakres przedmiotowy	- krótki opis modelu biznesowego - opis stosowanych polityk, w tym do wdrożonych procesów należytej staranności oraz wynik tych polityk, jak również główne ryzyka związane z kwestiami niefinansowymi, ich powiązanie z operacjami jednostki, w tym – w stosownych przypadkach i na zasadzie proporcjonalności – jej stosunkami gospodarczymi, produktami lub usługami, które mogą wywierać niekorzystny wpływ w tych dziedzinach oraz sposób zarządzania tymi ryzykami - niefinansowe kluczowe wskaźniki wyników związane z daną działalnością	- rozszerzenie zakresu informacji wymaganych na mocy NFRD, - informacje bardziej szczegółowe dotyczące także m.in. konkretnych strategii i sposobów ich wdrożenia; celów i postępów poczynionych na rzecz ich osiągnięcia; roli organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ich wiedzy eksperckiej i umiejętności; systemów zachęt dotyczących kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem oferowanych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących; procesu należytej staranności oraz łańcucha dostaw
Stosowane standardy	Dowolne standardy raportowania (GRI, wytyczne raportowania zintegrowanego, inne)	Europejskie standardy sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju (<i>European Sustainability Reporting Standards – ESRS</i>)
Miejsce ujawniania informacji	Prezentacja w sprawozdaniu z działalności (oświadczenie) albo jako osobny dokument (sprawozdanie)	Prezentacja wyłącznie w sprawozdaniu z działalności
Weryfikacja/atestacja	Dobrowolna	Obowiązkowa na poziomie tzw. ograniczonej pewności (<i>limited assurance engagement</i>)
Format raportowania	Brak wymogu	Jednolity elektroniczny format raportowania

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z tabeli 6 CSRD posługuje się terminem: „sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju” czy określeniem „kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem”, podczas gdy w NFRD i obowiązujących na jej mocy przepisach mówi się o „informacjach niefinansowych”. Pojęcie „informacji niefinansowych” zostało uznane za mylące i niewłaściwe, przede wszystkim dlatego, że sugerowało, że takie informacje nie mają wpływu na kwestie finansowe. W CSRD jest mowa o informacjach, danych i zagadnieniach dotyczących zrównoważonego rozwoju.

Do pozostałych istotnych zmian wprowadzonych CSRD w porównaniu do NFRD należy:

- rozszerzenie zakresu wymogów sprawozdawczych na mniejsze przedsiębiorstwa, zgodnie z ustalonymi etapami,
- określenie w bardziej szczegółowy sposób informacji, które przedsiębiorstwa będą ujawniać;
- wprowadzenie obowiązku stosowania europejskich standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz publikowania informacji wyłącznie w ramach sprawozdania z działalności;
- wprowadzenie obowiązku atestacji informacji na temat zrównoważonego rozwoju przez biegłego rewidenta lub inny podmiot uprawniony do wykonywania usług poświadczających w tym obszarze sprawozdawczym na poziomie tzw. ograniczonej pewności (*limited assurance engagement*).

Europejskie standardy sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju

Równolegle do prac nad CSRD trwały prace nad opracowaniem europejskich standardów raportowania informacji dotyczących kwestii ESG. Wersje robocze standardów zostały opublikowane w kwietniu 2022 roku i przyjęte w listopadzie 2022 roku. Do czerwca 2023 mają wejść do unijnych przepisów. Podstawowe ESRS będą obowiązywać bezpośrednio od 1 stycznia 2024 roku (informacje przygotowane na ich podstawie zostaną opublikowane w 2025 roku).

Struktura systemu standardów raportowania opiera się na trzech warstwach, czterech obszarach i trzech głównych tematach ESG.

Trzy warstwy raportowania:

- warstwa jednolita dla wszystkich spółek (*sector-agnostic disclosures*) – ujawnienia pozwalające na

porównywalność wszystkich podmiotów między sektorami;

- warstwa jednolita dla wszystkich spółek z danego sektora (*sector-specific disclosures*) ujawnienia, które umożliwią porównywanie spółek w ramach poszczególnych branż; oraz
- warstwa specyficzna dla danej spółki (*entity-specific disclosures*) – ujawnienia, które pozwolą spółkom na przekazanie informacji o tych aspektach zagadnień zrównoważonego rozwoju, które nie zostały ujęte w poprzednich dwóch warstwach, a są także istotne, bo najlepiej opisują unikalną sytuację danej jednostki.

Cztery obszary raportowania (podobne do TCFD):

- ład korporacyjny.
- strategia,
- wpływ, zarządzanie ryzykami i szansami,
- mierniki i cele.

ESRS dzielą się na standardy dotyczące:

- Ogólnych zasad raportowania (2 standardy: ESRS1: zasady ogólne; ESRS2: zestaw obowiązkowych wskaźników (12) dotyczących informacji ogólnych o podmiocie raportującym, strategii, zarządzaniu, a także przeprowadzonej na potrzeby raportu analizy istotności),
- Kwestii środowiskowych (5 standardów: ESRS E1: zmiana klimatu, ESRS E2: zanieczyszczenie; ESRS E3: zasoby wodne i morskie, ESRS E4: bioróżnorodność i ekosystemy; ESRS E5: wykorzystanie zasobów i gospodarka o obiegu zamkniętym),
- Kwestii społecznych (4 standardy: ESRS S1: zatrudnienie; ESRS 2: pracownicy w łańcuchu wartości, ESRS S3: otoczenia społeczne; ESRS S4: konsumenci i użytkownicy końcowi),
- Kwestii ładu korporacyjnego (1 standard: ESRS G1 praktyki biznesowe).

Należy także zaznaczyć, że ustalenia UE są oparte na tzw. Zasadzie podwójnej istotności (*double materiality*). W art. 19a ust. 1 i 29a ust. 1 Dyrektywy 2013/34/UE ustanowiono obowiązek przekazywania informacji dotyczących kwestii ESG nie tylko w stopniu niezbędnym do zrozumienia rozwoju, wyników i sytuacji jednostki (tzw. istotność finansowa, *outside-in*), ale również informacji niezbędnych do zrozumienia wpływu działalności jednostki na kwestie środowiskowe,

społeczne i pracownicze, poszanowanie praw człowieka oraz przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu (tzw. istotność wpływu, *inside-out*). W przywołanych artykułach na jednostki nałożono zatem zarówno wymóg przekazywania informacji na temat wpływu działalności danej jednostki na otoczenie, jak i informacji

na temat sposobu, w jaki kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem wpływają na daną jednostkę.

W tabeli 7 przedstawiono główne wydarzenia w procesie zmian regulacyjnych w zakresie raportowania niefinansowego w latach 2014–2028.

Tabela 7. Regulacja raportowania kwestii ESG w UE

Rok (miesiąc)	Wydarzenie
Okres 2014–2022	
2014 (grudzień)	Opublikowanie Dyrektywy NFRD (2014/95/UE)
2016 (grudzień)	Implementacja Dyrektywy do Ustawy o Rachunkowości
2017	Komunikat Komisji – Wytyczne dotyczące sprawozdawczości w zakresie informacji niefinansowych (metodyka sprawozdawczości niefinansowej) (wytyczne KE stanowiące uzupełnienie zapisów NFRD)
2019	Komunikat Komisji – Wytyczne dotyczące sprawozdawczości w zakresie informacji niefinansowych: Suplement dotyczący zgłaszania informacji związanych z klimatem (wytyczne KE stanowiące uzupełnienie zapisów NFRD w zakresie kwestii klimatycznych)
2020 (luty)	Rozpoczęcie publicznych konsultacji ws. możliwych zmian w NFRD przez KE
2020 (czerwiec)	Upoważnienie przez KE wydane dla EFRAG (<i>European Financial Reporting Advisory Group</i>) do podjęcia prac przygotowawczych zmierzających do opracowania możliwych europejskich standardów raportowania niefinansowego zgodnie ze znowelizowaną NFRD
2021 (marzec)	Opublikowanie przez EFRAG raportów dotyczących ram raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju w UE i przedłożenie ich KE
2021 (kwiecień)	Przyjęcie propozycji CSRD przez KE
2022 (kwiecień)	Opublikowanie przez EFRAG pierwszych roboczych wersji ESRS i poddanie ich publicznym konsultacjom
2022 (czerwiec)	Zawarcie porozumienia przez Parlament Europejski i Radę w sprawie ostatecznej treści CSRD
2022 (listopad)	Przekazanie KE przez działającą przy EFRAG <i>Sustainability Reporting Board</i> zestawu 12 ostatecznych wersji projektów ESRS
2022 (grudzień)	Opublikowanie Dyrektywy CSRD w Dzienniku Urzędowym UE
Działania planowane na rok 2023 i kolejne lata	
2023	Publiczne konsultacje drugiego zestawu ESRS (standardów sektorowych i dla mniejszych przedsiębiorstw)
2023 (czerwiec)	Publikacja pierwszego zestawu ESRS przez KE w aktach delegowanych
2024	Implementacja CSRD do prawodawstwa krajów członkowskich UE
2024 (czerwiec)	Publikacja drugiego zestawu ESRS
2025	Publikacja informacji wymaganych na mocy CSRD przez spółki, które dotychczas podlegały obowiązkowemu raportowaniu na mocy NFRD (duże JZP)
2026	Publikacja informacji wymaganych na mocy CSRD przez duże przedsiębiorstwa spełniające dwa z trzech kryteriów (1) zatrudnienie ponad 250 osób; (2) suma bilansowa przekraczająca 20 mln EUR; (3) przychody netto przekraczające 40 mln EUR
2026 (październik)	Przyjęcie przez KE standardów atestacji informacji publikowanych zgodnie z CSRD na poziomie ograniczonej pewności (<i>limited assurance engagement</i>)

Tabela 7. cd.

Rok (miesiąc)	Wydarzenie
2027	Publikacja informacji wymaganych na mocy CSRD przez małe i średnie spółki notowane na rynku regulowanym, spełniające dwa z trzech kryteriów (1) zatrudnienie ponad 10 osób; (2) suma bilansowa przekraczająca 350 tys. EUR; (3) przychody netto przekraczające 700 tys. EUR
2028	Publikacja informacji wymaganych na mocy CSRD przez spółki spoza Unii Europejskiej, które posiadają w UE jednostkę zależną i osiągają na terenie UE obroty przekraczające 150 mln w skali roku
2028 (październik)	Przyjęcie przez KE standardów atestacji informacji publikowanych zgodnie z CSRD na poziomie wystarczającej pewności (<i>reasonable assurance engagement</i>)

Źródło: opracowanie własne.

ESRS mają zapewnić nie tylko porównywalność i kompletność ujawnianych informacji, ale również atestację i egzekwowanie sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju. Opracowanie obowiązkowych wspólnych standardów stanowi ważny krok w rozwoju sprawozdawczości dotyczącej zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w całej UE. Zbliży to jednostki sprawozdawcze do sytuacji, w której informacje na temat zrównoważonego rozwoju będą miały status porównywalny do informacji finansowych. Unijne standardy zrównoważonego rozwoju są również niezbędne do spełnienia ambicji politycznych i pilnego harmonogramu Europejskiego Zielonego Ładu (Różańska i in. 2022).

Należy zauważyć, że CSRD i EFRS są elementami kompleksowego pakietu zmian legislacyjnych na rzecz zrównoważonych inwestycji, których celem jest ukierunkowanie przepływu kapitału w stronę podmiotów, inicjatyw i działań wspierających zrównoważony rozwój. Wymogi raportowania w ramach CSRD są spójne z innymi inicjatywami UE w zakresie zrównoważonego finansowania, w szczególności z Rozporządzeniem SFDR (*Sustainable Finance Disclosure Regulation*), dotyczącym ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (Rozporządzenie 2019/2088) oraz Rozporządzeniem w sprawie taksonomii (*Taxonomy Regulation*) (Rozporządzenie 2020/852). Ich główne założenia przedstawiono poniżej.

Rozporządzenie SFDR (*Sustainable Finance Disclosure Regulation*)

Jak już wspomniano, banki odgrywają kluczową rolę w procesie przechodzenia na w pełni zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu system gospodarczy i finansowy zgodny z Zielonym Ładem. Działalność prowadzona przez nie może wywierać znaczący pozytywny i negatywny wpływ na przebieg tego procesu.

Jak zaznaczono w CSRD, KE w komunikacie w 2018 roku zatytułowanym „Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego” uznała za konieczne ukierunkowanie przepływów kapitału na zrównoważone inwestycje celem osiągnięcia zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Warunkiem wstępnym osiągnięcia tych celów jest ujawnianie przez określone kategorie jednostek istotnych, porównywalnych i wiarygodnych informacji na temat zrównoważonego rozwoju, czemu mają służyć omówione wcześniej CSRD i ESRS. Ważnym aktem jest także Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088, które reguluje sposób, w jaki uczestnicy rynku finansowego i doradcy finansowi mają ujawniać informacje na temat zrównoważonego rozwoju inwestorom końcowym i właścicielom aktywów, zwane dalej Rozporządzeniem SFDR. Ich ujawnianie ma spowodować ich szersze branie pod uwagę w procesie podejmowania świadomych decyzji inwestycyjnych i procesie doradztwa inwestycyjnego, co z kolei ma przynieść korzyści wykraczające poza rynki finansowe. Korzyści te mają polegać na zwiększeniu odporności gospodarki i stabilności systemu finansowego.

Rozporządzenie SFDR nakłada szereg obowiązków sprawozdawczych na uczestników rynku finansowego i doradców finansowych. Dotyczą one przejrzystości w odniesieniu do związanych z ich działalnością ryzyk dotyczących zrównoważonego rozwoju oraz brania pod uwagę niekorzystnych skutków prowadzonych przez nich działań w tym kontekście, a także przedstawiania informacji dotyczących kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem w zakresie produktów finansowych. Rozporządzenie bezpośrednio nakłada obowiązki na uczestników rynku finansowego i doradców finansowych. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że wypełnienie tych obowiązków nie będzie możliwe bez ujawnienia określonych danych niefinansowych przez inne podmioty rynkowe będące przedmiotem inwestycji instytucji finansowych.

Wymagania nałożone przez Rozporządzenie SFDR bezpośrednio na podmioty rynku finansowego, pośrednio wpływają więc na innych uczestników rynku, gdyż podmioty te oczekują od nich ujawniania określonych danych z zakresu ESG.

Rozporządzenie SFDR zawiera szereg ważnych definicji. Zdefiniowano w nim „zrównoważoną inwestycję” jako inwestycję w działalność gospodarczą, która przyczynia się do realizacji celu środowiskowego. Może być mierzona za pomocą kluczowych wskaźników zasobooszczędności pod kątem zużycia energii, wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych, wykorzystywania surowców, zużycia wody i użytkowania gruntów, generowania odpadów, emisji gazów cieplarnianych lub wpływu na różnorodność biologiczną i gospodarkę o obiegu zamkniętym. Może to też być inwestycja w działalność gospodarczą, która przyczynia się do realizacji celu społecznego (np. przeciwdziałanie nierównościom) lub inwestycja wspierająca spójność społeczną, integrację społeczną i stosunki pracy, lub inwestycja w kapitał ludzki lub w społeczności znajdujące się w niekorzystnej sytuacji pod względem gospodarczym lub społecznym. Dodatkowo spółki, w które dokonano inwestycji, są zobowiązane do stosowania dobrych praktyk w zakresie zarządzania oraz niewyrządzania poważnych szkód środowiskowych ani społecznych. W Rozporządzeniu SFDR wprowadzono też termin „czynniki zrównoważonego rozwoju” definiując je jako kwestie środowiskowe, społeczne i pracownicze, kwestie dotyczące poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji i łapownictwu.

Celem SFDR „jest zmniejszenie asymetrii informacji w stosunkach między zleceniodawcą a zleceniobiorcą w odniesieniu do wprowadzenia do działalności ryzyk dla zrównoważonego rozwoju, brania pod uwagę niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju, promowania aspektu środowiskowego lub społecznego oraz zrównoważonych inwestycji, poprzez nałożenie na uczestników rynku finansowego i doradców finansowych wymogu ujawniania stosownych informacji inwestorom końcowym przed zawarciem umowy, a następnie na bieżąco, w przypadku gdy działają oni jako zleceniobiorcy tych inwestorów” (Rozporządzenie SFDR, s. 3).

Rozporządzenie SFDR nakłada obowiązki w zakresie ujawniania określonych informacji na dwóch poziomach: podmiotu i produktu. Ujawnienia na poziomie podmiotu są dokonywane na stronie internetowej i powinny objąć swoim zakresem co najmniej:

1. Informację na temat przyjętej strategii dotyczącej ryzyka dla zrównoważonego rozwoju przy

podjęciu decyzji inwestycyjnych (SR *Sustainability Risk*) z uwzględnieniem:

- opisu metody określania listy ryzyk i hierarchizacji głównych niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju i wskaźników;
- opisu głównych niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju i opisu wszelkich podjętych w odniesieniu do nich działań;
- informacji w zakresie przestrzegania kodeksów odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz uznanych na poziomie międzynarodowym standardów w zakresie due diligence i sprawozdawczości

2. Ujawnienia dotyczące negatywnego wpływu podjętych decyzji inwestycyjnych na czynniki zrównoważonego rozwoju (PAI *Principal Adverse Impacts*);
3. Informację na temat polityki wynagrodzeń, w zakresie uwzględnienia w niej informacji o sposobie zapewniania spójności tych polityk z wprowadzaniem do działalności ryzyk dla zrównoważonego rozwoju (Deloitte, 2020; PwC, 2023)

Kolejne wymogi dotyczą ujawnień na poziomie produktu. Zgodnie z SFDR uczestnicy rynku finansowego w informacjach ujawnianych przed zawarciem umowy powinni w odniesieniu do każdego produktu finansowego ujawniać w sposób zwięzły – w ujęciu jakościowym lub ilościowym – w jaki sposób są brane pod uwagę główne niekorzystne skutki decyzji inwestycyjnych i usług doradztwa inwestycyjnego dla czynników zrównoważonego rozwoju, a także powinni w informacjach tych umieścić oświadczenie, że informacje na temat tych skutków są dostępne w ramach bieżącej sprawozdawczości.

Rozporządzenie wymaga, aby podmioty sklasyfikowały oferowane przez siebie produkty lub doradztwo do jednej z trzech następujących kategorii: produkty głównego nurtu, produkty promujące kwestie środowiskowe lub społeczne oraz produkty, których celem jest osiągnięcie pozytywnych skutków środowiskowych i społecznych poprzez zrównoważone inwestycje. Art. 8 SFDR dotyczy produktów promujących aspekt środowiskowy lub społeczny, nazywanych potocznie „jasnozielonymi” („*light green*” products). Z kolei art. 9 SFDR dotyczy produktów mających na celu zrównoważone inwestycje, nazywanych potocznie „ciemnozielonymi” („*dark green*” products) (Sawicki, 2021). Wymogi dotyczące ujawniania informacji na poziomie produktu dotyczą ujawniania informacji przed zawarciem umowy (informacja dla klienta, broszura itp.), ujawniania informacji na stronie internetowej

produktu oraz okresowych raportów dotyczących produktu (PwC, 2023).

Rozporządzenie SFDR ma zastosowanie od 10 marca 2021 r. 27 lipca 2022 r. zostało opublikowane *Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1288 z dnia 6 kwietnia 2022 r. uzupełniające Rozporządzenie SFDR* zawierające regulacyjne standardy techniczne (RTS). Wymaga ono od instytucji finansowych opublikowania informacji dotyczących portfeli inwestycyjnych względem 18 wskaźników obowiązkowych (głównie środowiskowych i społeczno-pracowniczych) oraz po jednym dodatkowym środowiskowym (do wyboru spośród 22 wskaźników) i jednym dotyczącym kwestii społecznych, pracowników, praw człowieka, antykorupcji (do wyboru spośród 24 wskaźników). Rozporządzenie delegowane do rozporządzenia SFDR ma zastosowanie od 1 stycznia 2023 r., przy czym uczestnicy rynku finansowego będą przedstawiać pierwsze ujawnienia w terminie do 30 czerwca 2023 r. Pierwsze ujawnienie informacji będzie musiało obejmować pierwszy okres referencyjny zgodnie z RTS tj. okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. – co oznacza, że firmy powinny rozpocząć gromadzenie odpowiednich danych od stycznia 2022 r.

Akt delegowany (RTS) dotyczy:

- publikowania podejścia do głównych niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju (ang. PAI *Principal Adverse Impacts*) (art. 4 SFDR), w tym listy wskaźników zrównoważonego rozwoju,
- ujawnień przedkontraktowych dotyczących oceny ryzyk dla zrównoważonego rozwoju na poziomie produktu (art. 6 SFDR),
- ujawnień przedkontraktowych dotyczących produktów kwalifikowanych jako „jasnozielone” lub „ciemnozielone” (art. 8 i 9 SFDR).
- publikacji informacji dotyczących produktów zrównoważonych na stronie internetowej.

Przykładowo, zgodnie z RTS, w przypadku produktów „jasnozielonych” uczestnicy rynku finansowego powinni ujawniać informacje na temat tego, czy i w jaki sposób wyznaczony indeks, indeks zrównoważonego rozwoju lub indeks podstawowy są dostosowane do tych aspektów, a w przypadku, gdy nie stosuje się wskaźnika referencyjnego – informacje na temat tego, w jaki sposób zapewnia się uwzględnienie aspektu dotyczącego zrównoważonego rozwoju w przypadku danego produktu finansowego. W przypadku produktów „ciemnozielonych” uczestnicy rynku finansowego powinni ujawniać informacje na temat rodzaju wskaźnika referencyjnego zrównoważonego

rozwoju stosowanego przez nich do pomiaru wyniku w zakresie zrównoważonego rozwoju, a w przypadku gdy nie stosuje się wskaźnika referencyjnego – wyjaśnić, w jaki sposób cel zrównoważonego rozwoju zostaje osiągnięty. Wzory wybranych ujawnień zostały doprecyzowane w formie załączników do Aktu delegowanego (Rocka, 2022).

Rozporządzenie ws. Taksonomii

Jak zaznaczono w CSRD, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 (tzw. Rozporządzenie ws. Taksonomii) ustanowiono system klasyfikacji zrównoważonej środowiskowo działalności gospodarczej, aby zwiększyć skalę zrównoważonych inwestycji i przeciwdziałać pseudoekologicznemu marketingowi produktów finansowych, co do których istnieją bezpodstawne twierdzenia o zrównoważoności. Zgodnie z Rozporządzeniem, jeżeli uczestnicy rynku finansowego nie wyjaśnią inwestorom, w jaki sposób działalność, w którą inwestorzy inwestują, przyczynia się do realizacji celów środowiskowych, sprawdzenie i porównanie różnych produktów finansowych będzie problematyczne i może zniechęcać inwestorów do inwestowania w zrównoważone środowiskowo produkty finansowe. Dlatego też zarządzający funduszami i inwestorzy instytucjonalni udostępniający produkty finansowe powinni ujawniać, w jaki sposób i w jakim stopniu stosują oni kryteria dotyczące zrównoważonej środowiskowo działalności gospodarczej w celu ustalenia zrównoważenia środowiskowego ich inwestycji. W przypadku, gdy nie biorą oni pod uwagę kryteriów dotyczących zrównoważonych środowiskowo inwestycji, powinni oni przedstawić stosowne oświadczenie.

Taksonomia UE to system jednolitej klasyfikacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, którego celem jest wsparcie inwestorów w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych oraz zdefiniowanie działań, które mogą zostać uznane za zrównoważone, jak również przeciwdziałanie *greenwashingowi*. Rozporządzenie ws. Taksonomii (dalej Rozporządzenie) uzupełnia przepisy dotyczące ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem ustanowionych w rozporządzeniu SFDR i ma na celu zwiększenie przejrzystości ujawnianych informacji i zapewnienie inwestorom przez uczestników rynku finansowego możliwości dokonywania obiektywnych porównań w zakresie udziału procentowego inwestycji finansujących zrównoważoną środowiskowo działalność gospodarczą. W tym celu Rozporządzenie ustanawia kryteria służące ustaleniu, czy dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo na potrzeby określenia stopnia, w jakim dana inwestycja jest zrównoważona środowiskowo.

Cele środowiskowe wskazane w Taksonomii to (Rozporządzenie, art. 9):

1. łagodzenie zmian klimatu;
2. adaptacja do zmian klimatu;
3. zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
4. przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym;
5. zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola;
6. ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów.

Zgodnie z Taksonomią dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo, jeżeli łącznie spełnia cztery warunki, (Rozporządzenie, art. 3) tj.:

1. wnosi istotny wkład w realizację co najmniej jednego z sześciu celów środowiskowych;
2. nie wyrządza poważnych szkód dla żadnego z celów środowiskowych;
3. jest prowadzona zgodnie z minimalnymi gwarancjami;
4. spełnia techniczne kryteria kwalifikacji.

Ponadto dana działalność kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w realizację co najmniej jednego z ww. celów środowiskowych, jeżeli bezpośrednio wspomaga inne rodzaje działalności we wnoszeniu istotnego wkładu, jeżeli (Rozporządzenie, art. 16):

- nie prowadzi do uzależnienia od aktywów, które podważają długoterminowe cele środowiskowe;
- ma istotne pozytywne skutki dla środowiska (PARP, 2021).

Obowiązkiem raportowania dodatkowych informacji zostały w pierwszej kolejności objęte duże jednostki zainteresowania publicznego (JZP) podlegające obowiązkowi raportowania informacji niefinansowych na mocy NFRD. Po wejściu w życie CSRD, obowiązek będzie dotyczył wszystkich spółek raportujących informacje na temat zrównoważonego rozwoju. Po raz pierwszy objęte obowiązkiem spółki musiały raportować informacje dot. Taksonomii w raporcie rocznym publikowanym w roku 2022, czyli dotyczącym roku 2021. W szczególności zgodnie z art. 8 Rozporządzenia ws. Taksonomii musiały one przedstawić

informacje na temat udziałów procentowych, jakie mają wspomniane działania w ich:

- obrotach,
- nakładach inwestycyjnych (CapEx),
- wydatkach operacyjnych (OpEx).

6 lipca 2021 r. zostało wydane Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) 2021/2178, które precyzuje obowiązki sprawozdawcze dot. Taksonomii określone w art. 8 Rozporządzenia ws. Taksonomii. W skrócie jest ono nazywane Aktem Delegowanym do art. 8 Taksonomii lub RTS (Wyżycki, 2022).

Dla spółek najważniejsza jest treść załączników do Aktu Delegowanego:

- W załączniku I zawarte są definicje obrotu, nakładów inwestycyjnych (CapEx) i wydatków operacyjnych (OpEx), których należy używać obliczając poszczególne wartości, które podlegają raportowaniu. Także w tym załączniku zawarte są wymogi odnośnie do informacji opisowych, które powinny znaleźć się w raporcie.
- W załączniku II znajdują się wzory tabel, których należy użyć raportując informacje dotyczące Taksonomii
- Kolejne załączniki (III-XI) są przeznaczone dla podmiotów należących do sektora finansowego (podmioty zarządzające aktywami, instytucje kredytowe, firmy inwestycyjne, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji)

Ponadto dla wszystkich spółek istotne są zapisy art. 10 Aktu Delegowanego, w których sprecyzowane są terminy wejścia w życie rozporządzenia w poszczególnych zakresach (SEG, 2023).

Działania Fundacji Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)

Warto zaznaczyć, że proces standaryzacji ujawnień z zakresu ESG zachodzi także poza UE. Na szczeblu globalnym wpływ na raportowanie ESG ma utworzenie w 2021 r. przez Fundację Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSSF) (obok Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości – *International Accounting Standards Board*, która wydaje standardy regulujące sprawozdawczość finansową przedsiębiorstw, w tym banków) Międzynarodowej Rady Standardów Zrównoważonego Rozwoju (*International*

Sustainability Standards Board – ISSB). Powstanie ISSB wiąże się także z konsolidacją w ramach organizacji zajmujących się raportowaniem ESG w skali międzynarodowej. Konsolidacja Fundacji MSSF z Climate Disclosure Standards Board (CSDB) została zakończona w styczniu 2022 roku; konsolidacja z Value Reporting Foundation (VRF) w sierpniu 2022 roku. VRF powstała z połączenia Fundacji SASB i International Integrated Reporting Council (IIRC), znanej z opracowania wytycznych zintegrowanego raportowania.

W okresie od kwietnia do lipca 2021 roku Fundacja MSSF poddała publicznym konsultacjom projekt nowelizacji Konstytucji MSSF, tak aby odpowiadała ona nowym zadaniom polegającym na opracowywaniu przez ISSB nowych standardów (IFRS, 2023). Decyzja Fundacji MSSF została uznana za zapowiedź globalnej konwergencji sprawozdawczości finansowej i z zakresu zrównoważonego rozwoju, oraz szansę na poprawę spójności, przydatności i przejrzystości informacji dostarczanych przez przedsiębiorstwa stosujące MSSF, funkcjonujące obecnie w ponad 160 krajach.

Przyjęte przez Fundację MSSF podejście wyraźnie koncentruje uwagę na inwestorach i ich potrzebach informacyjnych oraz przyjmuje za nadrzędną istotność finansową informacji z zakresu zrównoważonego rozwoju, ignorując tym samym kwestie oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko naturalne i społeczeństwo. Inwestorzy, których celem jest głównie maksymalizacja stopy zwrotu z za-inwestowanego kapitału, są – w zasadzie – zainteresowani tylko tymi informacjami niezawartymi

w tradycyjnych sprawozdaniach finansowych, które mają bezpośredni lub pośredni związek z wynikami finansowymi spółek i ułatwiają im ograniczenie ryzyka ESG. Jak można zauważyć, jest to inne stanowisko od przyjętego w tej kwestii przez Unię Europejską, która opiera swoje regulacyjne działania na założeniu tzw. podwójnej istotności (*double materiality*). W przypadku ISSB jest brana pod uwagę wyłącznie istotność finansowa.

W marcu 2022 r. ISSB opublikowała dwa standardy (*IFRS Sustainability Disclosure Standards*): S1 *Ogólne wymagania w zakresie ujawnienia informacji finansowych dotyczących zrównoważonego rozwoju* (*General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information*) i S2 *Ujawnienia dotyczące klimatu* (*Climate-related Disclosures*) i poddała je publicznym konsultacjom. Proponowane standardy, po ich sfinalizowaniu, mają stanowić kompleksową, globalną podstawę ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem, mającą na celu zaspokojenie potrzeb informacyjnych inwestorów w zakresie oceny wartości przedsiębiorstwa. S1 proponuje ogólne wymogi w zakresie ujawniania przez jednostkę informacji finansowych dotyczących istotnych ryzyk i szans związanych ze zrównoważonym rozwojem. Proponowane wymogi w projekcie S2 opierają się, podobnie jak ERSR, na zaleceniach *Task Force on Climate-Related Financial Disclosures* (TCFD) i uwzględniają branżowe wymogi dotyczące ujawniania informacji pochodzące ze standardów SASB.

Porównanie ESRD i IFRS SDS przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Porównanie europejskich i globalnych standardów ujawnienia informacji z zakresu ESG

Zagadnienie	ESRS	IFRS SDS
Organ opracowujący standardy	EFRAG (<i>Sustainability Reporting Board</i>)	ISSB
Organ nadrzędny	KE	Fundacja MSSF
Obszar objęty regulacjami	Unia Europejska	Świat (podmioty stosujące MSSF)
Data wydania pierwszej roboczej wersji standardów	29 kwietnia 2022	31 marca 2022
Liczba i struktura standardów	13, w tym 2 ogólne, 5 dotyczących środowiska, 4 dotyczące kwestii społecznych i 1 dotyczący ładu korporacyjnego	2, w tym 1 ogólny i 1 dotyczący klimatu
Podstawowe założenie	Podwójna istotność	Pojedyncza (finansowa) istotność
Adresaci	Interesariusze	Inwestorzy

Źródło: opracowanie własne.

Interesariusze, komunikacja i promocja raportów

Interesariusze banku

Termin „interesariusze” stał się nieodłącznym elementem zagadnień dotyczących społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju, uwzględniających otoczenie jako niezwykle ważny czynnik wpływu na organizacje i podejmowane w nich decyzje. Jest on definiowany jako grupy lub osoby zainteresowane aktywnością instytucji i wysuwające wokół niej żądania (Romanowska, 2004), którym zależy na jej przetrwaniu (Mitchell et. al., 1997). Zazwyczaj relacje z interesariuszami są efektem realizowanych działań, które mają charakter moralny, grupowy lub indywidualny (Rybak, 2004). Polegają one na budowaniu zaufania, podporządkowywaniu normom czy wzajemnym powiązaniom, wpływającym na zwiększenie ich efektywności (Szumniak-Samolej, 2013). Interesariuszami mogą być pojedyncze osoby, grupy czy instytucje, które są zainteresowane działalnością danej instytucji, gdyż jej działania wpływają na ich interesy.

Najpowszechniejszą klasyfikacją jest podział interesariuszy na wewnętrznych (pracowników, akcjonariuszy, zarząd i menedżerów) i zewnętrznych (np. klientów, dostawców, konkurentów, społeczności lokalne, media). W praktyce tych grup można zidentyfikować znacznie więcej, gdyż mogą to być np. wierzyciele, inne banki, regulatorzy, sojusznicy czy społeczności

lokalne. W procesie ich identyfikacji często należy także cofnąć się o krok i zobaczyć szerszą perspektywę – zwrócić uwagę na proces budowania produktu czy usługi, a także łańcuch dostaw. Zarówno interesariusze wewnętrzni, jak i zewnętrzni, pozostają pod wpływem instytucji, jednocześnie próbując także wywierać na nią wpływ. Ich opinia buduje markę instytucji i może wpłynąć na nią pozytywnie lub negatywnie (Żemigła, 2007).

Warto zwrócić uwagę, że literatura wyróżnia także interesariuszy pierwszego i drugiego rzędu (Clarkson, 1995), którzy klasyfikowani są jako:

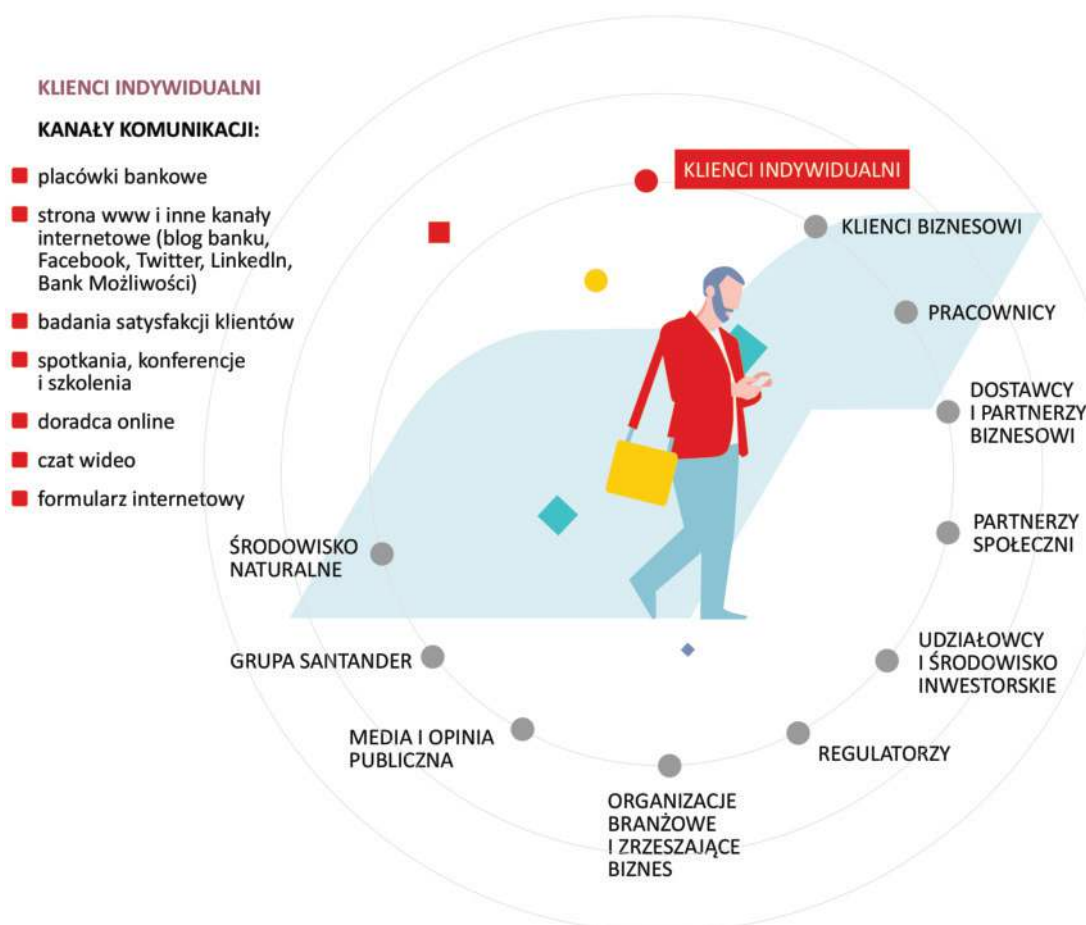
- pierwszego rzędu – interesariusze ściśle powiązani z instytucją, od których uzależnione jest jej funkcjonowanie i przetrwanie (pracownicy, klienci, dostawcy, inwestorzy),
- drugiego rzędu – którzy wpływają na instytucję lub pozostają pod jej wpływem, jednak nie są niezbędni do jej przetrwania (media, władze, grupy interesów itp.).

Mapa interesariuszy jest narzędziem, które pozwala na identyfikację grup interesariuszy i określenie wpływu, jaki mogą mieć na bank w dwóch kluczowych aspektach: wpływ i zainteresowanie. W trakcie

Rysunek 1. Mapa interesariuszy Banku Millennium

Źródło: Strona internetowa banku: <https://www.bankmillennium.pl/o-banku/csr/interesariusze> (odczyt z dnia: 15.03.2023).

Rysunek 2. Mapa interesariuszy Santander Bank Polska S.A.

Źródło: Strona internetowa banku: <https://esg.santander.pl/2020/raport-2020/zarzadzanie/odpowiedzialna-bankowosc/nasi-interesariusze/> (odczyt z dnia: 15.03.2023).

kategoryzacji interesariuszy dokonuje się analizy relacji, ról, pozycji oraz zasobów interesariuszy. Ważna jest także priorytetyzacja, pomagająca ustalić, którzy interesariusze mają największy wpływ na bank.

Niektóre z polskich banków komercyjnych udostępniają na swoich stronach internetowych mapy interesariuszy. Jednym z nich jest bank Millenium. Na swojej stronie internetowej wskazuje, że „Interesariuszem jest każdy, na kogo Bank wpływa swoją działalnością a także ten, kto wpływa na działalność Banku” (Millenium Bank, 2023). Wśród kluczowych interesariuszy wyróżnieni zostali: klienci, pracownicy, otoczenie społeczne, dostawcy, pracownicy, akcjonariusze, regulatorzy i nadzór rynku, środowisko naturalne. Wśród pozostałych interesariuszy wskazano m.in. konkurencję, audytorów, analityków finansowych, media, opinię publiczną, organizacje biznesowe, studentów, analityków CSR oraz organizacje NGO. Warto podkreślić, iż kryterium dopasowania był stopień oddziaływania na firmę oraz stopień oddziaływania firmy na interesariuszy.

Alior Bank wskazuje z kolei na sześć kluczowych grup interesariuszy. Są to: klienci biznesowi i detaliczni (obecni i przyszli), akcjonariusze, regulatorzy i organy nadzoru, pracownicy, dostawcy i podwykonawcy, a także beneficjenci działań społecznych.

Santander Bank Polska podkreśla, iż „w procesie identyfikacji interesariuszy niezwykle istotne jest uwzględnienie wszystkich osób, organizacji i instytucji, pozostających pod wpływem naszej działalności lub oddziałujących na naszą organizację”.

Strategia komunikacji banków w obszarze ESG powinna uwzględniać potrzeby i oczekiwania wszystkich wskazanych powyżej interesariuszy. W szczególności, powinna ona obejmować komunikację wewnętrzną, skoncentrowaną na potrzebach i oczekiwaniach pracowników różnych szczebli. Właściwie realizowana polityka informacyjna ukierunkowana do wewnątrz firmy ma ogromne znaczenie dla kształtowania jej wizerunku. Wizerunek własny (lustrzany) wyraża to, co myślą o organizacji jej członkowie (Budzyński, 1998).

Warto podkreślić, że wizerunek własny w sposób istotny kształtuje stopień identyfikacji pracowników z marką i instytucją, w pewnym stopniu wpływa na zadowolenie i satysfakcję z pracy, a także postrzeganą wiarygodność. Wizerunek lustrzany ma także duże znaczenie dla procesów rekrutacyjnych. Świadome budowanie wizerunku firmy jako atrakcyjnego miejsca pracy należy obecnie do standardowych działań każdej organizacji – jest ono jednak zdecydowanie skuteczniejsze, jeśli poparte jest opiniami pracowników. Zachęcanie pracowników do dzielenia się nimi wpisuje się w koncepcję employer branding, proponowaną w 2001 roku przez firmę McKinsey. Pod tą nazwą kryją się wszystkie działania podejmowane w celu budowy świadomości i wizerunku „pracodawcy z wyboru”. Dla skutecznej realizacji powyższej strategii niezwykle ważne znaczenie mają między innymi wyznawane przez organizację wartości, w tym także w obszarze zrównoważonego rozwoju, w tym ekologii, ładu korporacyjnego i zaangażowania na rzecz lokalnej społeczności. Te polityki mają szczególne znaczenie dla młodszych pokoleń pracowników. Zrealizowane w 2019 roku badanie Cone Communications Millennial Employee Study wykazało, że 64% Millennialsów nie podejmie pracy, jeśli jej pracownik nie będzie miał silnej polityki CSR, a 83% byłoby bardziej lojalne wobec firmy, która pomaga im przyczyniać się do rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych. W przypadku pokolenia Z można podejrzewać, że znaczenie tych wartości dla pracowników będzie jeszcze większe. Interesujący przykład komunikacji w tym zakresie reprezentuje Bank Millennium. Na swojej stronie internetowej (<https://raportroczny.bankmillennium.pl/2021/pl/raport-esg/spoleczenstwo-society/odpowiedzialny-pracodawca/odpowiedzialny-pracodawca-wstep/>, data odczytu: 12.01.2023) informuje o wyróżnieniach w konkursach dla najlepszych pracodawców. Bank Millennium zajął drugie miejsce w rankingu Poland's Best Employers 2021 magazynu Forbes i firmy Statista w kategorii Banki i usługi finansowe, natomiast w 2022 roku zajął pierwsze miejsce w tej samej kategorii. Wśród kryteriów branych pod uwagę były między innymi: rozwój i perspektywy, relacje między pracownikami i zarządzanie oraz zrównoważony rozwój. Bank Millennium znalazł się także w rankingu „Europejskich liderów różnorodności 2022” opublikowanym przez Financial Times. W zestawieniu znalazły się firmy, które w największym stopniu wspierają i promują różnorodność w swoich organizacjach. Ranking sporządzono na podstawie opinii 100 tysięcy pracowników oraz ekspertów zajmujących się zasobami ludzkimi i rekrutacją. Podsumowując, wzrastająca świadomość ekologiczna i społeczna pracowników sprawia, że poza wysokością wynagrodzenia, coraz ważniejsze stają się także czynniki związane z społeczną odpowiedzialnością pracodawców. Ponadto, właściwa komunikacja wewnętrzna może sprzyjać zwiększonemu poczuciu

lojalności wobec pracodawcy i utożsamianiu się z reprezentowanymi wartościami.

Wskazując na adresatów komunikacji zewnętrznej, należy rozróżnić przede wszystkim klientów (zarówno osoby fizyczne, jak i klientów biznesowych), partnerów (w tym również inwestorów) oraz lokalną społeczność. Jak wskazano wcześniej, grup interesariuszy zewnętrznych można wyróżnić zdecydowanie więcej, jednak na potrzeby niniejszego raportu skoncentrowano się przede wszystkim na wskazanych trzech grupach odbiorców i ich interesach.

Zarówno klienci indywidualni, jak i firmowi, oczekują od banków transparentnej i jednoznacznej komunikacji. Z badania przeprowadzonego przez Experiance Institute na 1000 klientów Santander Consumer Bank wynika, że aż 98 proc. respondentów uważa, że instytucja, która komunikuje się w prosty i zrozumiały sposób wzbudza większe zaufanie oraz że chętniej skorzystałoby z usług banku, który posługuje się prostym językiem (Santander Consumer Bank, 2023). Badania (m.in. Kieźel, 2015) wyraźnie wskazują na kluczową rolę zaufania w relacjach klientów z bankami. Oznacza to zatem, że prowadzona komunikacja – w szczególności w obszarze komunikowania strategii ESG – musi być oparta o zasady rzetelności i transparentności.

Pozafinansowe wskaźniki przyciągają uwagę inwestorów, akcjonariuszy oraz funduszy private equity. Projekty stawiające na zrównoważony rozwój będą mogły pozyskać finansowanie na preferencyjnych warunkach, a zielone finanse przez najbliższe lata będą stanowiły jeden z megatrendów. W związku z zachodzącymi zmianami, rosną również oczekiwania wobec organów banku odpowiedzialnych za kształtowanie i nadzór strategii biznesowej i ryzyka. W tym kontekście szczególnie istotna jest kwestia transparentnego i rzetelnego charakteru ujawnień. Zgodnie z informacjami zawartymi w raporcie „Zielone finanse po polsku” opublikowanym przez PwC (edycja 2022) za największe wyzwania w związku z wymogami wdrożenia do ram ryzyka czynników ESG, banki uznają: brak lub ograniczoną dostępność danych na temat kontrahentów w zakresie ESG – 94% banków (86% w poprzednim roku), a także brak końcowych, przejrzystych regulacji – 75% banków (71% w poprzednim roku). Oznacza to zatem, że jednym z wyzwań będzie także wypracowanie modelu komunikacji i raportowania z kontrahentami, a także dynamiczne dostosowanie się do zmieniających się regulacji.

Podejmując działania na rzecz lokalnej społeczności, kluczowe jest podjęcie dialogu w celu zidentyfikowania najistotniejszych potrzeb. Podejmowane działania mogą mieć różnorodny charakter, np.

- wsparcie finansowe poprzez przekazywanie darowizn lub grantów na określone cele,
- wsparcie materialne i rzeczowe,
- wsparcie edukacyjne, poprzez realizację kampanii edukacyjnych oraz wyrównywanie szans edukacyjnych.

Warto podkreślić, że duża część kampanii edukacyjnych i społecznych realizowanych przez polskie banki komercyjne ma charakter ogólnopolski. W przypadku banków spółdzielczych, działania na rzecz społeczności mają charakter bardziej lokalny – i co za tym idzie – pomimo mniejszego zasięgu, istotnie wpływają na budowę wizerunku i zaufania. W tym miejscu warto wspomnieć o kampanii 17 celów realizowanej przez Bank BNP Paribas. Kampania ta stanowi integralny element Strategii biznesowej Banku BNP Paribas, składającej się z 12 zobowiązań w ramach czterech filarów odpowiedzialności: gospodarczej, w miejscu pracy, społecznej i wobec środowiska naturalnego. Działania na rzecz lokalnych społeczności, m.in. Program Grantów Lokalnych i Program Lokalnych Ambasadorów Banku, wspierają realizację zobowiązania „Firma jako agent pozytywnych zmian społecznych” w ramach odpowiedzialności społecznej. Jest to idealny przykład realizacji koncepcji myślenia globalnego – w tym przypadku ogólnopolskiego – z równoczesnym podejmowaniem działań o charakterze lokalnym.

Ponieważ istnieje wzajemne, dwustronne oddziaływanie interesariuszy i instytucji, które może przynieść każdej ze stron wymierne korzyści (Wachowiak, 2013), relacje pomiędzy nimi powinny być zbudowane na zaufaniu, którym instytucja powinna zarządzać. Rozpoznanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy, a także zidentyfikowanie siły ich wpływu jest kluczowe w procesie zarządzania relacjami.

Strategia ESG

Podstawą skutecznego informowania interesariuszy o działaniach banku w obszarach środowiskowym, społecznym i ładu korporacyjnego jest strategia ESG. Bank powinien wdrożyć strategię ESG przedstawiając najważniejsze cele w kluczowych obszarach ESG oraz określony czasowo plan działania w celu ich realizacji. Strategia ESG banku powinna być dodatkowo potwierdzona odpowiednimi politykami i powinna być zintegrowana z jego strategią biznesową. Banki, które w swoich działaniach biznesowych integrują czynniki ESG na poziomie strategicznym oraz wyróżniają się odpowiedzialnością i przejrzystością, mają większe szanse zyskać zaufanie otoczenia i odnieść

długofalowy sukces (GPW, 2021). Aby właściwie sformułować strategię ESG niezbędne jest zaangażowanie interesariuszy i przeprowadzenie oceny istotności kwestii ESG.

Określenie istotnych dla interesariuszy banku tematów raportowania pozwala na identyfikację, które zagadnienia z obszarów ESG powinny być uwzględnione w szczególnym zakresie. Badanie istotności powinno rozpocząć się od analizy dokumentacji (procedur, regulaminów, zewnętrznych regulacji i publikacji), a także analizy wytycznych raportowania w sektorze bankowym w Polsce i trendów światowych. Następnie należy przeprowadzić konsultacje z zarządem i kluczowymi kierownikami, a także pracownikami odpowiedzialnymi za potencjalne kluczowe wskaźniki. Kolejnym etapem są konsultacje z interesariuszami, które mogą się odbywać w sposób otwarty (oficjalne otwarte spotkania) lub zamknięty (np. za pomocą anonimowej ankiety, wywiadów eksperckich) – interesariusze oceniają każdy wskaźnik w wybranej skali. Po zamknięciu etapu gromadzenia informacji, identyfikowane są kluczowe wskaźniki dla banku, a także kluczowe wskaźniki dla interesariuszy i nadawane im są wagi. Na tej podstawie można stworzyć listę zagadnień do raportowania. Często wyniki takiej analizy przedstawia się w sposób graficzny, jak można zobaczyć na rys. 3, 4 oraz 5.

Jak już wspomniano, w tworzenie strategii ESG warto zaangażować interesariuszy i wsłuchać się w ich głos. Przeprowadzone badania wskazują, że podejmowanie dialogu z interesariuszami w warunkach polskich jest realizowane na bardzo podstawowym poziomie (Krasodomska i in., 2021), podczas gdy zarządzanie relacjami z nimi może przynieść instytucji wymierne korzyści. Budowanie dialogu z interesariuszami pomaga m.in. minimalizować ryzyka związane ze zmianami zachodzącymi w otoczeniu. Pominięcie interesariuszy na etapie budowania strategii ESG może skutkować niedopasowaniem strategii do ich oczekiwań, błędną identyfikacją potrzeb otoczenia, zmniejszoną efektywnością działań, niedopasowaniem narzędzi i wskaźników, a także zredukowanym pozytywnym wpływem na otoczenie. Jeśli interesariusze nie będą włączeni w dialog na temat strategii ESG, może nastąpić brak zrozumienia intencji banku i brak zainteresowania realizacją strategii, co przełoży się bezpośrednio na zmniejszoną efektywność strategii ESG.

Pierwszym etapem budowania trwałych relacji w tym zakresie jest prawidłowa identyfikacja grup interesariuszy, która pomoże efektywnie angażować ich w działania związane z ESG. Najprostszą formą budowania relacji z interesariuszami jest komunikacja, polegająca na jednostronnym przepływie informacji

MATRYCA ISTOTNOŚCI ESG 2021 SANTANDER POLSKA S.A.

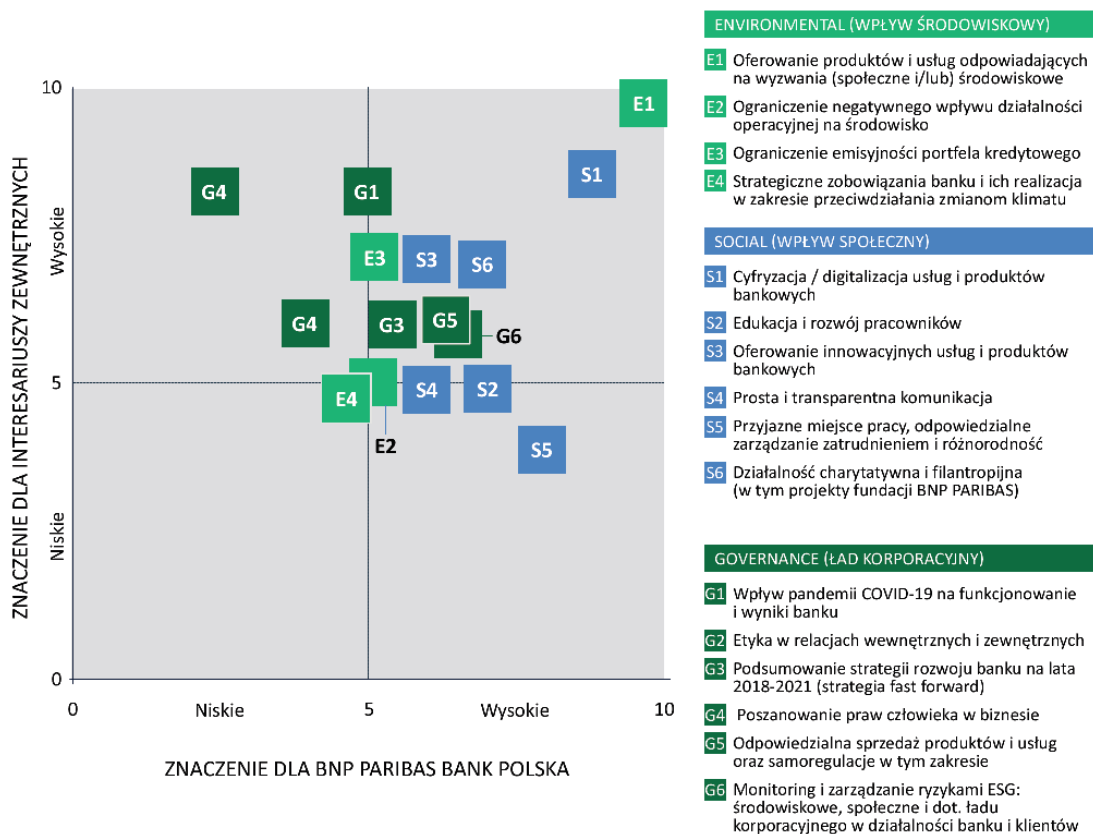
MATRYCA ISTOTNOŚCI ASPEKTÓW ESG

Wyniki procesu oceny

Rysunek 3. Matryca istotności ESG 2021 Santander Bank Polska S.A.

<https://esg.santander.pl/2021/o-raporcie/opis-procesu-raportowania/>

Rysunek 4. Mapa istotności BNP Paribas Bank Polska S.A.

Źródło: BNP Paribas Bank Polska S.A., raport roczny 2022, <https://raportroczny.bnpparibas.pl/o-raporcie/>

Rysunek 5. Mapa istotnych tematów Banku Millennium i Grupy Banku Millennium.

Źródło: Raport ESG Banku Millennium i Grupy Banku Millennium za 2021 rok, https://www.bankmillennium.pl/documents/10184/84940/3_Raport+ESG+Banku+Millennium+i+Grupy+Banku+Millennium+za+2021+rok.pdf/c3501aee-1c8d-0f04-ba19-2513e3f7a3b-d?t=1645630210193, s. 25

z instytucji do interesariuszy (m.in. za pomocą raportów, lecz także newsletterów, otwartych spotkań, konferencji czy komunikacji marketingowej w mediach). Chcąc uzyskać informację zwrotną od interesariuszy, warto przeprowadzić konsultacje, w trakcie których omawiane będą wybrane zagadnienia raportowania. Inną formą wymiany informacji z interesariuszami jest dialog, który odbywa się najczęściej w trakcie paneli, for dyskusyjnych czy spotkań. Pozwala on na aktywne uczestnictwo w inicjatywach tworzących otwartą platformę dyskusji i wymiany poglądów (wspiera generowanie nowych pomysłów, budowanie trwałych relacji i budowanie akceptacji podejmowanych decyzji).

W przypadku większych instytucji posiadających wiele grup interesariuszy, dialog powinien być ustrukturyzowany, aby zapewnić możliwość dotarcia do wszystkich zainteresowanych grup. Zapewni to także długotrwałą wymianę informacji, będąc jednym z elementów zrównoważonego rozwoju. Pogłębienie współpracy prowadzi do partnerstwa, które

z jednej strony wymaga dużego zainteresowania ze strony instytucji, z drugiej strony pozwala na tworzenie wspólnych rozwiązań bazujących na współpracy strategicznej.

Bez względu na sposób i zakres wyróżnienia interesariuszy, należy podkreślić, iż zrównoważony rozwój powinien zakładać harmonijną współpracę, odpowiadającą na potrzeby i oczekiwania wszystkich wyróżnionych grup. Odnosząc się do problematyki raportowania ESG, oznacza to zatem, że aktywność banków w tym obszarze powinna stanowić konsekwencję dialogu prowadzonego z otoczeniem wewnętrznym i zewnętrznym. Sam proces komunikacji z interesariuszami powinien opierać się o uniwersalne reguły przedstawione na rys. 6. Treść komunikatów powinna być transparentna oraz spójna. Oznacza to zatem, że komunikacja w obszarze ESG powinna opierać się na faktach i danych. Ponadto, treść i forma publikacji – w tym także sposobów upowszechniania raportów – powinna być dostosowana do oczekiwań i preferencji odbiorców. Dobrą

Rysunek 6. Reguły komunikacji w obszarze ESG z interesariuszami.

Źródło: Opracowanie własne.

praktyką może być zatem – poza dokumentami skierowanymi do inwestorów – publikowanie i udostępnianie wniosków z raportów lub najistotniejszych danych w formie skróconej, skierowanej do klientów indywidualnych. Niezwykle istotny jest również dostęp do danych i dokumentów związanych z raportowaniem ESG – a zatem umożliwienie ich pobrania z ogólnodostępnych stron internetowych.

Plan komunikacji strategii ESG

Jednym z istotnych elementów strategii ESG jest plan jej komunikacji. Powinien on obejmować nie tylko komunikację zewnętrzną, z otoczeniem społeczno-gospodarczym i interesariuszami zewnętrznymi, ale także komunikację wewnętrzną z pracownikami banku. Co istotne, komunikacja powinna mieć charakter dwu- lub, jeśli to możliwe, wielostronny. Co do zasady, komunikacja i promocja raportów, powinna mieć na celu nie tylko informowanie o celach i strategii ESG banku, ale – dzięki zachodzącemu sprzężeniu zwrotnemu – powinna być okazją do rozpoznania potrzeb poszczególnych grup interesariuszy. W tym kontekście szczególnie ważna jest spójność strategii z komunikowanym wizerunkiem marki i celami biznesowymi. Jest to szczególnie ważne dla procesu budowania zaufania do marki.

strategii biznesowej z celami społecznymi i środowiskowymi. W dobie szybkiego dostępu do informacji oraz zmieniającego się otoczenia, wiarygodna i rzetelna wiedza stała się narzędziem budowania przewagi konkurencyjnej. Oświadczenia dotyczące kwestii zrównoważonego rozwoju publikowane w ramach sprawozdań z działalności czy sprawozdania zawarte w osobnych raportach (społecznych, środowiskowych, CSR, itp.) stanowią podstawowe źródło informacji dla interesariuszy, wyjaśniające podejmowane działania i ich cel oraz stanowiących także ogniwo do interpretacji danych o charakterze finansowym. Przygotowując je, organizacja identyfikuje swój wpływ na różne elementy otoczenia, tym samym identyfikując interesariuszy.

Ponieważ dotychczas publikowane informacje na temat społecznej odpowiedzialności banków czy ich działań na rzecz zrównoważonego rozwoju nie były regulowane, banki mogły stosować różnorodne standardy i wytyczne, jak np. Standard Informacji Niefinansowych (SIN), standardy Global Reporting Initiative (GRI) dotyczące raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju, 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, normę ISO 26000, standard raportowania AA1000 czy 10 zasad United Nations Global Compact. Obecnie coraz więcej instytucji, organizacji i podmiotów komercyjnych próbuje pomóc organizacjom przygotować się do raportowania w zakresie ESG (jak choćby wytyczne raportowania ESG opracowane przez Giełdę Papierów Wartościowych (GPW)

Idea zrównoważenia działań związana jest z długofalowym podejściem, opartym na powiązaniu

we współpracy z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju (EBOR)), lecz cały czas banki szukają efektywnych metodyk pomiaru wskaźników i specjalistów z tego zakresu.

Inwestorzy, analitycy, agencje ratingowe, ale też klienci, coraz częściej szukają raportów zawierających informacje na temat ESG i analizują informacje w nich opisane. Ważne jest zatem, aby przekazywane w raporcie informacje spełniały podstawowe kryteria, uniwersalne dla raportów z zakresu społecznej odpowiedzialności, zrównoważonego rozwoju i ESG.

- **Istotność** – to jedno z najważniejszych kryteriów, mówiące o podawaniu ważnych informacji związanych z kwestiami ESG. Pomaga ono określić, które informacje są użyteczne w procesie podejmowania decyzji oraz pomogą zrozumieć rozwój, wyniki i sytuację instytucji i wpływu jej działalności na otoczenie. Jeśli istotna informacja nie została ujawniona – należy wyjaśnić, dlaczego. Istotność będzie zależała od specyfiki sektora bankowego oraz oczekiwań interesariuszy, a także specyfiki instytucji raportującej.
- **Jawność** – banki powinny działać w sposób transparentny, nie zatajając ważnych informacji. Otwarty dialog z interesariuszami na temat realnej sytuacji w banku buduje zaufanie i przywiązanie.
- **Weryfikowalność (wiarygodność)** – informacje, zarówno ilościowe jak i jakościowe, zawarte w raporcie powinny być wiarygodne i możliwe do zweryfikowania. Ważne jest, aby bank miał możliwość wskazania źródeł informacji i był otwarty na podanie się zewnętrznej weryfikacji. Taka transparentność buduje zaufanie i jest pozytywnym sygnałem dla inwestorów, klientów i pracowników, co bezpośrednio przekłada się na budowę silnej marki.
- **Kontekst zrównoważonego rozwoju** – w raportowaniu ESG kluczowe znaczenie ma zrównoważony rozwój instytucji raportującej. Wszystkie wskaźniki, które zostaną zawarte w raporcie powinny być powiązane z deklaracją działań banku na rzecz zrównoważonego rozwoju.
- **Obiektywizm i wyważenie** – podane informacje powinny zawierać zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty działalności firmy, nie pomijając informacji, mogących wpłynąć na opinię banku. Warto zatem wyjaśnić w raporcie zakres omawianych informacji.
- **Porównywalność** – wskaźniki publikowane w raporcie powinny być przedstawione w sposób umożliwiający ich porównanie zarówno pomiędzy

poszczególnymi raportami jednego banku, jak i danymi zawartymi w raportach innych instytucji z branży.

- **Język jasny, zrozumiały i zwięzły** – informacje zawarte w raporcie powinny być napisane językiem zrozumiałym dla każdego, kto potencjalnie mógłby ten raport czytać. Powinien on być zatem napisany językiem stosunkowo prostym i zwięzłym, bez zbędnej fachowej terminologii, tym samym ułatwiając czytelnikom zapoznanie się z treścią raportu.
- **Podejście strategiczne i długofalowe** – ważne jest, aby strategię ESG traktować nie tylko jako wymóg formalny, lecz także jako długookresowe zobowiązanie na rzecz zrównoważonego rozwoju. Działania podejmowane przez instytucje w długim okresie czasu będą miały realne przełożenie na zmiany w otoczeniu.

Należy zwrócić uwagę, że raportowanie ESG wiąże się z ryzykiem, a w tym z „pokusą nadużycia” w komunikacji działań z zakresu ESG. Jednym z przykładów takiego ryzyka jest *greenwashing* – komunikacja marketingowa, bazująca na fałszywych lub wprowadzających w błąd deklaracjach, dotyczących organizacji, produktów, celów i zasad jako przyjaznych dla środowiska. Dotychczasowy brak jednolitych przepisów w zakresie raportowania oraz duży stopień dowolności w tym zakresie sprawiały, że publikowane dokumenty miały często charakter wybiórczy. Dzięki CSRD oraz ESRS raportowanie ESG będzie wkrótce zunifikowane, a co za tym idzie, znacznie ograniczone zostanie pole do nadużyć w zakresie komunikacji. Dobrym przykładem jest sposób liczenia emisji gazów cieplarnianych – do tej pory organizacje wykazywały jedynie bezpośrednią emisję. Raporty stanowiły zatem jedynie opis fragmentu rzeczywistości, a co za tym idzie budziły – często uzasadnione – wątpliwości co do wiarygodności treści raportu. Zgodnie z międzynarodowym standardem Greenhouse Gas Protocol, w zakresie trzecim organizacje powinny deklarować aż 15 kategorii emisji. Dopiero pełne raportowanie wszystkich wskaźników oznacza pełną kontrolę nad emisją.

Udostępnianie raportów i pozostałe kanały komunikacji z interesariuszami

Plan komunikacji strategii ESG powinien obejmować nie tylko komunikację zewnętrzną, z otoczeniem społeczno-gospodarczym i interesariuszami zewnętrznymi, ale także komunikację wewnętrzną z pracownikami banku. Co istotne, komunikacja powinna mieć charakter dwu- lub, jeśli to możliwe, wielostronny. Co do zasady, komunikacja i promocja raportów, powinna

mieć na celu nie tylko informowanie o celach i strategii ESG banku, ale – dzięki zachodzącemu sprzężeniu zwrotnemu – powinna być okazją do rozpoznania potrzeb poszczególnych grup interesariuszy. W tym kontekście, szczególnie ważna jest spójność strategii z komunikowanym wizerunkiem marki i celami biznesowymi. Jest to szczególnie ważne dla procesu budowania zaufania do marki.

Komunikacja i promocja raportów ESG stanowi wyzwanie dla departamentów marki i promocji, które w realizacji swoich działań o charakterze „komercyjnym” koncentrują się przede wszystkim na ich funkcjach perswazyjnych i konkurencyjnych. W przypadku raportowania ESG, największy nacisk powinien być nałożony na informowanie – a dopiero w dalszej kolejności – wzmocnianie pozycji marki i banku na rynku poprzez pokazanie jego przewagi konkurencyjnej w obszarze odpowiedzialności ESG. Paradoksalnie, publikacja tego typu raportów wymusza rewizję całej strategii marketingowej banku i budowanego wizerunku marki. W przypadku dużego rozdziewięku pomiędzy komunikowanymi wartościami a faktycznym poziomem odpowiedzialności, konsumenci mogą zwrócić uwagę na brak spójności, a banki mogą liczyć się z przykrymi konsekwencjami. Wśród nich można wymienić negatywny *word-of-mouth*, a w skrajnych

przypadkach ryzyko bojkotu konsumenckiego. Warto także wspomnieć o ryzyku posądzenia o wspomniany już wcześniej *greenwashing*, a zatem o stosowanie nieetycznych działań marketingowych skutkujących stworzeniem fałszywego wrażenia zaangażowania w ochronę środowiska. Innym zagrożeniem jest posądzenie o *socialwashing* – tworzenie fałszywego wrażenia zaangażowania na rzecz lokalnej społeczności i wsparcia społecznego. Mając świadomość tych zagrożeń, instytucje finansowe muszą zachować należytą staranność nie tylko w obszarze samych ujawnień i ich rzetelności, a także ich komunikacji i upowszechniania.

Jak wspomniano wcześniej, klienci banków – a w szczególności reprezentanci młodszych pokoleń – oczekują od instytucji finansowych zaangażowania na rzecz społecznej odpowiedzialności. Komunikowane w raporcie ESG ujawnienia, spójne z prezentowaną przez banki strategią zrównoważonego rozwoju, mogą stanowić czynnik uzyskania przewagi konkurencyjnej. Kluczowe jest zatem właściwe upowszechnianie tych działań poprzez wybrane kanały komunikacji marketingowej. W tabeli 9 przedstawiono potencjalne kanały komunikacji z otoczeniem zewnętrznym, z uwzględnieniem typów mediów.

Tabela 9. Kanały komunikacji strategii ESG.

Typ kanału komunikacji	Przykłady
Kanały własne – media typu „owned”	Strona internetowa, blog, platformy edukacyjne, profile w mediach społecznościowych, e-mail marketing do bazy pracowników i klientów.
Kanały płatne – media typu „paid”	Reklamy Google Ads, Remarketing i Retargeting, reklamy w social media, artykuły sponsorowane, płatna współpraca z influencerami oraz ambasadorami.
Kanały pozyskane – media typu „earned”	Artykuły, opinie, współpraca z mediami, udostępnienia, wzmianki, działania z zakresu PR.

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z podstawowych kanałów komunikacji w obszarze ESG jest oficjalna strona internetowa banku. W większości przypadków, banki podejmujące aktywne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju i publikujące raporty ESG posiadają stronę docelową (*landing page*) poświęconą tytułowej

tematyce. Odnosnik do niej znajduje się najczęściej w stopce strony (np. banki ING, Millenium, BNP Paribas). Szczegółowe informacje na temat rodzaju publikowanych treści dotyczące CSR przez polskie banki komercyjne przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Informacje o dostępności raportów ESG na stronach www polskich banków komercyjnych.

Bank komercyjny	Informacja o dostępności raportów ESG publikowanych przez bank
Alior Bank S.A.	Informacje na temat strategii ESG dostępne są na stronie www, istnieje możliwość pobrania raportu niefinansowego za 2020 rok
AS Inbank S.A. Oddział w Polsce	Brak informacji
Bank BPH S.A.	Dostępne są archiwalne raporty zrównoważonego rozwoju, brak informacji na stronie www banku
Bank Gospodarstwa Krajowego	Raport zrównoważonego rozwoju za 2021 rok dostępny na stronie www
BANK HANDLOWY W WARSZAWIE SA	Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych 2021 dostępne na stronie www
Bank Millennium S.A.	Raport ESG za 2022 rok oraz poprzednie lata dostępny na stronie www
BANK NOWY SA Z Siedzibą W Poznaniu	Dokumentacja dot. ładu korporacyjnego udostępniona na stronie banku
Bank Ochrony Środowiska S.A.	Raporty ESG, strategia oraz bieżące informacje nt. realizowanych celów udostępnione na stronie www banku
Bank Of China (Luxembourg) S.A. Oddział W Polsce	Międzynarodowy raport ESG (za 2021 oraz wcześniejsze) dostępny na stronie www w zakładce „Po godzinach”
Bank Pekao S.A.	W zakładce „relacje inwestorskie” znaleźć można strategię ESG, raporty za lata 2017–2021 oraz dobre praktyki
Bank Poczty S.A.	Raport za 2017 rok dostępny na stronie www w zakładce „Odpowiedzialność społeczna”. Ponadto, dostępne są informacje na temat realizowanego projektu edukacyjnego i działalności fundacji
Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.	Na stronie www banku znaleźć można informacje o ładzie korporacyjnym oraz realizowanych projektach edukacyjnych („Talentowisko”)
BFF S.P.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce	Dostępne są informacje na temat odpowiedzialności korporacyjnej
BNP Paribas Polska S.A.	Bank udostępnia liczne informacje na temat strategii CSR i zrównoważonego rozwoju, w tym także raporty ESG. Bank posiada także stronę dedykowaną projektowi „Kampania 17 celów”
Caixabank SA (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce	Brak informacji w języku polskim na temat strategii zrównoważonego rozwoju. Na stronie www umieszczony jest odnośnik do hiszpańskojęzycznej strony Fundacji La Caixa oraz informacje o programie Diversity Talks w języku angielskim
China Construction Bank (Europe) S.A. (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce	Raporty ESG dostępne są na międzynarodowej stronie banku
Credit Agricole Bank Polska S.A.	Informacje na temat realizowanych kampanii społecznych wraz z raportami CSR (ostatni za 2020 rok) opublikowane są na stronie internetowej banku. W 2023 kontynuowana jest kampania „mniej plastiku”
Danske Bank A/S S.A. Oddział w Polsce	Informacje na temat zrównoważonego rozwoju (w tym także raport CSR za 2022 rok) udostępnione są na międzynarodowej stronie www banku
Deutsche Bank Polska S.A.	Na międzynarodowej stronie internetowej udostępnione są raporty oraz szczegółowe informacje na temat realizowanych inicjatyw w ramach ESG. Ponadto, bank realizuje kampanię pod hasłem #positiveimpact
DNB Bank Polska S.A.	Wybrane dokumenty (karta zrównoważonego rozwoju, kodeksy, pomiar śladu węglowego) dostępne są na polskiej stronie banku

Tabela 10. cd.

Bank komercyjny	Informacja o dostępności raportów ESG publikowanych przez bank
Elavon Financial Services Oddział w Polsce	Brak informacji
Getin Noble Bank S.A.	Informacje na temat ładu korporacyjnego
Haitong Bank, S.A., Oddział w Polsce	Brak informacji, cele ESG obecne są jednak w misji banku zdefiniowanej na międzynarodowej stronie internetowej
HSBC France (S.A.) Oddział w Polsce	Raport ESG za 2022 rok (oraz wcześniejsze), a także informacje na temat realizowanych projektów udostępnione są na międzynarodowej stronie internetowej banku
Ikano Bank AB S. A. Oddział w Polsce	Raport ESG za 2022 rok dostępny na stronie banku
INDUSTRIAL And COMMERCIAL Bank of China (Europe) S.A. Oddział w Polsce	Raporty ESG dostępne są na międzynarodowej stronie banku
ING – Bank Śląski S.A.	Strona internetowa poświęcona bieżącemu informowaniu o inicjatywach podejmowanych w trzech obszarach (E,S,G). Raport roczny dostępny jest na stronie www
Intesa Sanpaolo S.P.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce	Informacje o odpowiedzialności społecznej dostępne na stronie w języku włoskim
J.P. Morgan SE (Spółka Europejska) Oddział w Polsce	Na stronie polskiego oddziału brak informacji nt. społecznej odpowiedzialności. Dostępny jest globalny raport ESG
mBank S.A.	Informacje na temat strategii, celów oraz raport za 2021 rok dostępne są na stronie www banku
Mercedes-Benz Bank Polska S.A.	Brak informacji
MUFG Bank (Europe) N.V. SA Oddział w Polsce	Informacje na temat zrównoważonego rozwoju dostępne na międzynarodowej stronie banku
Nest Bank S.A.	Informacje na temat aktywności w obszarze zrównoważonego rozwoju dostępne na stronie banku
PKO Bank Polski S.A.	Informacje na temat ESG, cele oraz strategia, a także raporty dostępne są na stronie www
Plus Bank S.A.	Brak informacji na stronie www
Raiffeisen Bank International AG Oddział W Polsce	Informacje na temat ESG dostępne na międzynarodowej wersji strony
RCI Banque Spółka Akcyjna Oddział w Polsce	Informacje na temat ładu korporacyjnego dostępne na polskiej wersji strony www
Santander Bank Polska S.A.	Bank posiada stronę internetową w języku polskim poświęconą w całości problematyce ESG. W dedykowanym serwisie dostępne są dane dot. raportowania, a także prowadzona jest bieżąca komunikacja dotycząca inicjatyw podejmowanych przez bank w obszarach E, S oraz G
Santander Consumer Bank S.A.	Raporty ESG w języku polskim dostępne są na międzynarodowej wersji strony. Na stronie polskiej umieszczone zostały informacje m.in. na temat ładu korporacyjnego oraz realizowanych programów edukacyjnych. Bank posiada także stronę internetową poświęconą w całości problematyce ESG
Seb Skandinaviska Enskilda Banken Ab	Informacje na temat strategii zrównoważonego rozwoju dostępne są na angielskiej wersji strony

Tabela 10. cd.

Bank komercyjny	Informacja o dostępności raportów ESG publikowanych przez bank
SGB Bank S.A.	Informacje na temat Ładu Korporacyjnego oraz Polityki Różnorodności
SOCIETE GENERALE S.A. Oddział w Polsce	Informacje na temat społecznej odpowiedzialności dostępne są na francuskiej stronie banku
SVENSKA HANDELSBANKEN AB Oddział W Polsce.	Brak informacji
TF Bank AB Sp. Z O. O. Oddział w Polsce	Informacje dostępne są na międzynarodowej stronie banku w zakładce „Sustainability”
Toyota Bank Polska S.A.	Aktualności w kategorii „odpowiedzialny biznes”

Źródło: opracowanie własne na podstawie witryn internetowych komercyjnych banków zrzeszonych w Związku Banków Polskich (odczyt z okresu 15.01.2023–12.02.2023).

Największe banki prowadzące działalność w Polsce w większości udostępniają na swoich stronach internetowych informacje dotyczące ESG. Przykładem jest Bank PKO BP, udostępniający na swojej stronie szereg dokumentów, m.in. podsumowanie ujawnień, ryzyka, ratingi, a także podejmowane inicjatywy w obszarze społecznym, odpowiedzialności środowiskowej oraz obszarze zarządczym. Nieco odmienną strategię stosuje Bank Ochrony Środowiska, który już na poziomie strony głównej informuje o produktach wpisujących się w koncepcję tzw. „zielonych finansów”. Na uwagę zasługuje także licznik efektów ekologicznych i inwestycji finansowanych przez BOŚ. Wśród udostępnianych danych znajdują się między innymi: produkcja energii w OZE, redukcja emisji dwutlenku węgla oraz redukcja emisji pyłu.

W przypadku banku Santander Bank Polska S.A., wszystkie informacje oraz raport do pobrania znajdują się na dedykowanej stronie www, podobne działania podjął także BNP Paribas, uruchamiając stronę dedykowaną „Kampanii 17 celów”.

Z racji, że ze względu na charakter podejmowanych działań ekologicznych i społecznych, ich komunikacja ma często charakter rozproszony, właściwym krokiem wydaje się stworzenie docelowej strony poświęconej strategii ESG. Taka witryna, uwzględniona w mapie strony głównej (z bezpośrednim przekierowaniem ze strony głównej), może stanowić nie tylko repozytorium dokumentów (w tym raportów ESG), jak również przestrzeń do komunikacji podejmowanych inicjatyw, w tym projektów proekologicznych, edukacyjnych i społecznych. Ważne, aby udostępniane informacje były na bieżąco aktualizowane – w przypadku niektórych banków korporacyjnych publikowane informacje pochodziły z 2019 roku. Właściwym rozwiązaniem jest także transparentna i przejrzysta komunikacja strategii ESG, a także zamieszczenie opisu

procesu raportowania i udostępnienie wskaźników. Takie rozwiązanie stosuje między innymi Santander Bank Polska S.A. (www.esg.santander.pl).

Komunikacja strategii ESG przez banki komercyjne może odbywać się również poprzez kanały komunikacji w mediach społecznościowych. W przypadku platformy LinkedIn, odbiorcami treści są obecni, a także potencjalni pracownicy, jak również klienci firmowi i indywidualni oraz partnerzy. Co za tym idzie, platforma ta stanowi właściwą przestrzeń do budowy świadomości i wizerunku marki banku odpowiedzialnego społecznie. Polskie banki komercyjne wykorzystują LinkedIn do udostępniania nie tylko informacji na temat raportowania ESG, ale także na bieżąco komunikują podejmowane inicjatywy społeczne i ekologiczne. Treści o zbliżonej tematyce, jednak w krótszej formie, mogą być także publikowane w serwisie Twitter. Ich odbiorcami będą przede wszystkim partnerzy, klienci firmowi, ale także dziennikarze. Warto rozważyć publikację wartościowych treści odnoszących się do ESG – nie tylko samych raportów, ale także podcastów, prezentacji, dokumentów typu *white papers*, a także organizację spotkań i webinarów. Celem tych publikacji ma być ugruntowanie świadomości i wizerunku, a także budowa pozycji eksperta.

Inną z platform społecznościowych, która może zostać włączona do strategii komunikacji, jest Facebook. W tym przypadku, komunikacja ma charakter formalny i jest skierowana przede wszystkim do klientów indywidualnych. W tym kontekście, właściwą praktyką jest publikacja wybranych obszarów działalności – przykładem może być Alior Bank, udostępniający informacje o adoptowanych przez bank żyrafach siatkowanych przebywających w Zoo we Wrocławiu. Podobny charakter mają treści publikowane na platformach Instagram oraz TikTok – te skierowane są jednak przede wszystkim do najmłodszej grupy klientów.

Jednym z najistotniejszych kanałów komunikacji zakresu ESG jest publikacja artykułów oraz wzmianek w mediach pozyskanych (por. tab.1). W tym kontekście kluczowe jest podejmowanie adekwatnych działań z zakresu *public relations*, w tym także działań towarzyszących publikacji raportów ESG.

Korzyści z wdrożenia strategii komunikacji ESG

Raportowanie ESG to bezsprzecznie dodatkowy wysiłek i wyższe koszty związane z koniecznością monitorowania dodatkowych obszarów działalności, a także przeprowadzania dotąd niepodjętych analiz. Niesie ono jednak za sobą liczne korzyści, wśród których wymienić można między innymi:

- obniżenie ryzyka kontynuacji prowadzonej działalności,
- zwiększenie dostępu do finansowania,
- przyciągnięcie inwestorów i partnerów biznesowych,
- podwyższenie atrakcyjności jako pracodawcy dla pracowników,
- budowanie świadomości i lojalności konsumentów,
- zwiększenie zaufania społecznego do marki.

Jak wskazano w poprzednich rozdziałach, obowiązek raportowania w obszarach ESG będzie stanowił w najbliższych latach obowiązek wszystkich przedsiębiorstw i instytucji, w tym także banków. Planując komunikację w tym zakresie, warto skoncentrować się na potencjalnych korzyściach płynących z informowania otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego o podejmowanych działaniach. W sektorze bankowym, wskazać można następujące potencjalne efekty wdrożenia strategii komunikacji ESG i rozpowszechniania raportów:

1. **Zarządzanie wizerunkiem instytucji i ograniczenie ryzyka wystąpienia kryzysów wizerunkowych.** Dzięki zidentyfikowaniu potencjalnych zagrożeń na skutek gromadzenia i analizy danych, a w konsekwencji wskaźników środowiskowych,

społecznych i ładu korporacyjnego polityka raportowania ESG niejako wymusza identyfikację potencjalnych czynników ryzyka w wyżej wymienionych obszarach. Ich świadomość pozwala na podjęcie działań korygujących, także na zaplanowanie scenariuszy podejmowanych działań w zakresie PR w przypadku wystąpienia kryzysu.

2. **Wzrost zainteresowania inwestorów i akcjonariuszy.** Zarówno dla inwestorów instytucjonalnych, jak i prywatnych, polityka ESG podejmowana przez przedsiębiorstwa staje się coraz ważniejsza przy podejmowaniu decyzji, gdzie inwestować. Badanie „Responsible Capitalism” wykazało, że dla 88% inwestorów instytucjonalnych ESG odgrywa główną rolę, a nawet jest postrzegane jako ważniejsze niż tradycyjne wskaźniki finansowe (Chandler, 2021).
3. **Zarządzanie talentami.** Wraz z wejściem na rynek pracy młodszych pokoleń, znaczenie społecznej odpowiedzialności biznesu będzie konsekwentnie wzrastać. Co za tym idzie, przedsiębiorstwa i instytucje aktywnie komunikujące swoje osiągnięcia w obszarze ESG, mają szanse na pozyskanie i utrzymanie zaangażowanych i wykwalifikowanych pracowników.
4. **Zwiększenie świadomości marki i wzrost sprzedaży.** Coraz więcej konsumentów poszukuje wspólnych wartości w instytucjach, z których usług korzysta. Ta sama logika dotyczy instytucji rynku finansowego, firm usługowych i B2B, gdzie właściciele firm szukają możliwości handlu i prowadzenia interesów z innymi, którzy podzielają ich etos. Badania z 2018 r. wykazały, że wartość przedsiębiorstw B Corp, które przeszły rygorystyczny proces certyfikacji oceniający ich przejrzystość oraz wyniki społeczne i środowiskowe, rosła 28 razy szybciej niż krajowy wskaźnik wzrostu. Można to częściowo wyjaśnić dzięki społeczności podobnie myślących przedsiębiorstw, do których dołączają B Corps, ponieważ osadzają zasady ESG w samej strukturze firmy (<https://www.edie.net/b-corp-businesses-grow-28-times-faster-than-national-average/>). Należy jednak podkreślić, że sama publikacja wyników raportu nie jest wystarczająca – istotne jest bowiem to, w jaki sposób interesariusze zostaną o nich powiadomieni.

Wnioski i rekomendacje

Zaangażowanie przez banki w kwestie ESG wymaga wnikliwego zbadania procesów, elementów strategii i podejmowanych decyzji związanych z ochroną środowiska naturalnego, społeczną odpowiedzialnością i ładem korporacyjnym. Informacje dotyczące działalności banków w tych obszarach nie są już wymagane jedynie przez inwestorów czy organy państwowe, lecz także pracownicy, klienci, organizacje społeczne i społeczności lokalne chcą znać strategię zrównoważonego rozwoju banków obecnych w ich otoczeniu. Raportowanie ESG łączy w sobie orientację na akcjonariuszy i inwestorów i jest tym samym elementem zmiany postrzegania wpływu banków na gospodarkę, społeczeństwo i środowisko naturalne. W ramach raportowania ESG banki nie tylko będą musiały informować o ryzykach, lecz także opisywać procedury należytej staranności, które będą stosowały w ramach zidentyfikowanych ryzyk. To także pomoże w budowaniu transparentnego wizerunku strategii ESG w oczach interesariuszy.

Zakres i tempo regulacyjnych zmian w odniesieniu do ESG jest bezprecedensowe. Dla większych podmiotów, mających już pewne doświadczenie w raportowaniu niefinansowym, spełnienie nowych wymogów z pewnością będzie łatwiejsze niż dla tych, które zmierzają się z tymi kwestiami po raz pierwszy. W świetle zmian zachodzących w ramach UE i związanych z ogólną ideą zrównoważonych finansów banki będą występować w podwójnej roli. Z jednej strony jako

podmioty zobowiązane do publikowania informacji z zakresu ESG, a z drugiej jako podmioty wykorzystujące informacje z raportów ESG innych przedsiębiorstw w swojej działalności.

Opracowanie strategii banku

Wprowadzenie strategii ESG staje się nie tylko obowiązkiem prawnym, lecz może także pozytywnie wpłynąć na reputację banku. Raporty ESG informują i edukują bowiem zarówno interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych, budując zwiększoną świadomość otoczenia z zakresu zrównoważonego rozwoju, pokazując dobre praktyki, wytyczając trendy rynkowe. Zamyka się zatem lukę informacyjną pomiędzy instytucją, jej pracownikami, klientami i inwestorami. Tym samym, instytucje raportujące według standardów ESG korzystają z modelu raportowania (zobacz rys. 7) pokazującego wartość i znaczenie zrównoważonego rozwoju. Ponadto, usystematyzowanie informacji na temat ESG w jednym miejscu – raporcie – zwiększa transparentność i wiarygodność instytucji, budując zaufanie interesariuszy. ESG wymusza doskonalenie procesów i systemów zbierania i analizy informacji, a także stwarza możliwość dalszego monitorowania postępów. Pozwala to instytucji na planowanie, wdrażanie i raportowanie zrównoważonego rozwoju w sposób usystematyzowany i oparty na wartościach. W instytucjach raportujących ESG obserwuje

Rysunek 7. Model budowania wartości UN Global Compact: narzędzie tworzące związek pomiędzy zrównoważonym rozwojem a istniejącymi kluczowymi wskaźnikami biznesowymi

Źródło: PRI and UN Global Compact. *The value driver model: a tool for communicating the business value of sustainability.* (2014). <https://www.unglobalcompact.org/library/811>

się także postęp w realizacji wizji i strategii, a także zmniejszenie kosztów compliance. Wszystkie te czynniki wpływają bezpośrednio na zwiększenie przewagi konkurencyjnej instytucji.

Celem strategii ESG jest zaplanowanie rozwoju firmy w oparciu o podstawowe trzy grupy mierzalnych wskaźników: E, S i G, a także działań, których podjęcie przyczyni się do zrównoważonego rozwoju banku oraz zmniejszenia potencjalnych ryzyk. Stworzenie założeń strategii, identyfikacja kluczowych obszarów i wskaźników, wdrożenie procedur zbierania i monitorowania informacji, alokacja zasobów do realizacji strategii – to tylko nieliczne z kluczowych czynników powodzenia wdrażania kwestii związanych z ESG. Należy podkreślić, że wdrażanie strategii ESG do strategii i modeli biznesowych w kontekście nowych wymogów ESG wymaga odpowiednich kompetencji, których pozyskanie może być dużym wyzwaniem. Konieczne będzie zatem zapewnienie odpowiedniej wiedzy i umiejętności organom banków w tym zakresie.

Informacje, które będą musiały być ujawniane, pochodzą z różnych jednostek organizacyjnych banku. Skuteczne realizowanie strategii ESG jest możliwe przy pełnym zaangażowaniu całego banku: od organów zarządzających po pracowników. Kluczowymi czynnikami sukcesu będą odpowiednio ukształtowana organizacja wewnętrzna oraz przejrzysty system odpowiedzialności, efektywne raportowanie wewnętrzne, adekwatne mechanizmy kontrolne oraz polityka wynagrodzeń uwzględniająca ESG.

Jak już wspomniano, odpowiednie zaangażowanie zarządów i rad nadzorczych banków ma szczególne znaczenie dla podjęcia w nich działań z zakresu ESG i sformułowanie stosownej strategii.

W odniesieniu do zarządu szczególne znaczenie mają następujące kwestie:

1. Konieczność uwzględnienia strategii ESG w ramach strategii biznesowej (a nie osobnej strategii ESG) z wyznaczeniem konkretnych mierzalnych celów i sposobów ich osiągnięcia. Należy wskazać horyzont czasowy, w którym cele mają zostać osiągnięte, określić zasoby dedykowane działaniom zmierzającym do ich osiągnięcia i odpowiedzialne osoby.
2. Współpraca z interesariuszami na etapie formułowania strategii ESG. Mimo znacznego postępu w regulacji i standaryzacji raportowania ESG istotnym elementem tego procesu jest określenie istotności konkretnych kwestii ESG, co wymaga podjęcia dialogu z interesariuszami. Konieczne jest określenie formalnych kanałów komunikacji

i prowadzonego dialogu z pracownikami i innymi interesariuszami.

3. Rozpoznawanie nie tylko ryzyk, ale i szans ESG oraz współpraca z audytorem wewnętrznym i zewnętrznym. W związku z wprowadzeniem w przyszłości obowiązku atestacji informacji ESG na poziomie limited assurance wskazane byłoby upewnienie się, że w momencie wejścia obowiązku w życie audytor banku będzie w stanie świadczyć taką usługę, ewentualnie, w sytuacji zmiany audytora, wziąć to pod uwagę przy podejmowaniu decyzji komu powierzyć badanie sprawozdań finansowych banku w kolejnych latach.
4. Zapewnienie odpowiedniego przepływu informacji w spółce. Pozyskiwanie informacji z zakresu ESG wymaga współpracy wielu osób z różnych działów banku, korzystne byłoby więc, aby ich komunikacja przebiegała w sposób sprawny oraz aby byli oni **świadomi znaczenia pracy, którą wykonują** i jej efektów.
5. **Świadomość** zarządu zwiększonej odpowiedzialności w odniesieniu do kwestii ESG. Należy wskazać konkretne osoby w zarządzie odpowiadające za kwestie społeczne i za kwestie środowiskowe. Powinny one posiadać odpowiednią wiedzę i umiejętności z zakresu ESG, ewentualnie, w początkowym okresie, dostęp do nich. Byłoby także wskazane, aby zarząd swoim zaangażowaniem w kwestie ESG pozytywnie wpływał na postawy pracowników zatrudnionych na niższych szczeblach organizacyjnych w banku.
6. **Śledzenie zmian regulacyjnych.** W związku z intensywnymi zmianami w sferze regulacyjnej konieczne jest bieżące monitorowanie wchodzących w życie regulacji i świadomość, że dane, które będą wymagały raportowania, należy zebrać odpowiednio wcześniej. Raportowanie zgodnie ze standardem SIN czy standardami GRI lub SASB, oraz stosowanie wytycznych TCFD stanowi dobre przygotowanie do wchodzących w 2024 roku ESRS. Na pewno warto jak najszybciej zapoznać się z ESRS, ale przede wszystkim odpowiednio wcześniej zacząć transformację modelu biznesowego w kierunku zrównoważonego rozwoju – po to, aby za 2 czy 3 lata móc wypełnić wymogi raportowania zgodnie z ESRS.

W odniesieniu do rady nadzorczej szczególne znaczenie mają następujące kwestie:

1. Rada nadzorcza znajduje się w szczególnej pozycji pozwalającej jej na bycie motorem zmian w odniesieniu do tego, jak banki myślą o kwestiach ESG.

Obowiązkiem rady (lub/i funkcjonującego w jej ramach komitetu audytu) jest nadzór nad zarządzaniem ryzykiem i szansami ESG oraz sprawozdawczością z zakresu ESG.

2. Rada nadzorcza powinna regularnie podejmować kwestie ESG podczas posiedzeń, powinna temu sprzyjać jej struktura i funkcjonujące w jej ramach komitety.
3. Powołanie komitetu ESG w ramach rady nadzorczej może mieć pozytywny, ale też negatywny wpływ na nadzorowanie kwestii ESG, jeżeli sprawi, że zostaną one odseparowane od pozostałych działań, kwestii finansowych i strategicznych w spółce.
4. Rada nadzorcza powinna zwiększać swoją wiedzę i kompetencje z zakresu ESG i prowadzić dialog z zarządem, audytorem i interesariuszami. Świadomość znaczenia kwestii ESG i nadchodzących zmian w raportowaniu powodujących w dalszej kolejności zmiany w funkcjonowaniu banku, jego strategii i procesach decyzyjnych, na szczeblu rady nadzorczej ma wpływ na cały bank, w tym na wzrost świadomości kierownictwa wyższego szczebla i pracowników.
5. Rada nadzorcza banku powinna rozważyć powiązanie polityki wynagradzania członków zarządu z celami ESG, tak aby motywować zarząd do troski o tworzenie wartości banku w długim terminie.

Dodatkowo badania dowodzą, że różnorodność w zarządach i radach nadzorczych pozytywnie wpływa na kwestie ESG, jest także zgodna z polityką UE. Warto zadbać o to, aby zapewnić zróżnicowanie w organach banków nie tylko według płci.

Stosując się do zmieniających się wymogów prawnych, banki powinny także zrewidować swoje strategie biznesowe w kontekście relacji z klientami i oferowanych produktów bankowych. Będzie to miało wpływ nie tylko na markę, lecz także na tworzenie spójnej strategii zrównoważonego rozwoju. Ważne jest także, aby implementowały zmiany i regulacje prawne w całym łańcuchu wartości za pomocą następujących działań (KPMG, 2021):

- uwzględniając zrównoważony rozwój w strategii biznesowej, strukturze organizacyjnej i łańcuchu korporacyjnym,
- dostosowując portfel produktów i klientów,
- identyfikując/klasyfikując trwałe aktywa,

- oferując klientom zrównoważone finansowanie,
- refinansując za pomocą zrównoważonych instrumentów,
- uwzględniając ESG (ryzyka) w ustalaniu cen i zarządzaniu ryzykiem,
- uwzględniając ryzyka ESG w ramach narzutu kapitałowego,
- uwzględniając kryteria ESG w procesie dystrybucji,
- raportując własne ryzyka ESG i ich wpływ do organów nadzorujących i interesariuszy,
- zarządzając danymi ESG.

Przygotowanie raportu ESG

Proces tworzenia raportu ESG powinien składać się z kilku elementów, występujących sekwencyjnie. Dobrze przygotowanie do tego procesu jest determinantą sukcesu.

1. **Etap wstępny** przygotowania raportu obejmuje analizę modelu biznesowego banku, jego strategii, otoczenia i interesariuszy. Należy wziąć pod uwagę także jego wizję i misję. Analiza ta pozwoli na zidentyfikowanie podstawowych obszarów raportu oraz potencjału do dialogu.
2. Odpowiedni dobór i przeszkolenie **autorów raportu** pozwolą na zwiększenie kompetencji banku w zakresie tworzenia strategii ESG. Zespół ten powinien być przekonany o potrzebie i celach raportowania, a także mieć wiedzę na temat zasad tworzenia raportów. Będzie także odpowiedzialny za harmonogram prac i podział zadań. Zespół powinien szczegółowo zapoznać się z regulacjami prawnymi (krajowymi i międzynarodowymi) dotyczącymi obszaru ESG, a także przeprowadzić analizę raportów ESG publikowanych w branży.
3. Kolejnym etapem jest **zdefiniowanie obszarów raportowania**, analiza już podejmowanych działań oraz dojrzałości banku do realizacji obszarów ESG. Na tym etapie określa się także obszary do poprawy.
4. **Identyfikacja interesariuszy** i ich oczekiwań jest przydatnym narzędziem w trakcie wyboru informacji do analizy i raportowania. Uzupełni ona analizę wewnętrzną i pomoże zbudować dialog z interesariuszami, który jest nieodzownym elementem

strategii ESG. Dialog ten jest potrzebny, ponieważ oczekiwania interesariuszy, potrzeby klientów i inwestorów zmieniają się z czasem. Konieczna jest zatem budowa platformy wymiany informacji z interesariuszami, która pozwoli na bieżącą identyfikację ich potrzeb i oczekiwań. Analiza makrootoczenia, a także oczekiwań interesariuszy, pozwoli jednocześnie na identyfikację szans i ryzyk, mogących płynąć z otoczenia i wynikających ze specyfiki sektora bankowego.

5. Wybór standardu raportowania jest dużym wyzwaniem. Posiadając dogłębną wiedzę dotyczącą otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego banku, należy przeprowadzić proces **selekcji wskaźników do raportu**. Na tym etapie przydatna jest wiedza dotycząca wymogów ustawowych i najpopularniejszych standardów raportowania.
6. **Gromadzenie informacji** do strategii i raportu może stać się wyzwaniem, jeśli bank wcześniej nie mierzył swojego wpływu środowiskowego czy społecznego. W tym przypadku należy zidentyfikować źródła informacji oraz stworzyć procedury zbierania i analizy danych. Jeśli ten etap zostanie dobrze zaplanowany i proces zbierania informacji zostanie odpowiednio zorganizowany – modyfikacje strategii czy kolejne raporty nie będą wymagały dużych nakładów pracy. Tworzenie strategii i raportowanie pierwszy raz wymaga dużych nakładów pracy, ale warto podejść do tego profesjonalnie, zapewniając sobie płynność tego procesu w kolejnych latach.
7. W momencie, gdy dane zostały zebrane, należy przejść do etapu **opracowania raportu**. Opisując poszczególne części raportu należy pamiętać o uwzględnieniu ryzyk i szans strategii ESG typowych dla sektora bankowego, lecz także specyficznych dla instytucji opracowującej raport.
8. Kolejnym etapem jest **weryfikacja raportu**, polegająca na konsultacjach raportu z interesariuszami wewnętrznymi i/lub zewnętrznymi. Etap ten opiera się na wewnętrznej i/lub zewnętrznej weryfikacji poprawności wskaźników i informacji zawartych w raporcie. Takie działania dodatkowo budują transparentność procesu i zaufanie do instytucji. Ten etap jest opcjonalny, jednak warto podjąć trud weryfikacji raportu, jeśli efekt prac nad raportowaniem ESG ma przynieść wymierne korzyści.
9. Finalną wersję raportu należy **opublikować** i upowszechnić informacje o jego istnieniu. **Komunikacja** raportu powinna być kompleksowa i przygotowana w taki sposób, aby raport dotarł do

wszystkich interesariuszy, a także aby można go było łatwo znaleźć na stronie www banku. Ogłoszenie raportu często odbywa się także poprzez media społecznościowe, konferencje prasowe, organizację panelu dyskusyjnego czy wydarzenia związanego z ESG. Komunikacja raportu powinna stanowić integralny element strategii komunikacji ESG instytucji.

10. Ponieważ ESG opiera się na dialogu, należy pamiętać o **pozyskiwaniu i analizie informacji zwrotnych**. Ten bardzo często pomijany etap daje możliwość zebrania cennych informacji, które powinny być poddane wnikliwej analizie i wykorzystane w trakcie tworzenia kolejnego raportu.

Każdy etap powinien być dobrze przemyślany, a raportowanie ESG powinno oznaczać ciągły proces poprawy.

Strategia komunikacji w obszarze ESG

Komunikowanie kwestii ESG w bankach komercyjnych jest kluczowe dla tworzenia kultury zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności. Cel ten może być zrealizowany dzięki zastosowaniu strategii skutecznego komunikowania polityk ESG w bankach. W odniesieniu do komunikowania zagadnień ESG szczególną uwagę należy zwrócić na następujące kwestie:

1. Ustanowienie jasnej i zwięzłej polityki ESG. Ważne jest, aby banki posiadały jasną i zwięzłą politykę ESG, która nakreśla cele i zadania organizacji, jeśli chodzi o zrównoważony rozwój i odpowiedzialne inwestowanie. Polityka ta powinna być zakomunikowana wszystkim interesariuszom, w tym klientom, pracownikom, inwestorom i regulatorom.
2. Stworzenie kompleksowego planu komunikacji. Należy opracować kompleksowy plan komunikacji, aby zapewnić, że polityka ESG jest skutecznie komunikowana wszystkim interesariuszom. Plan ten powinien obejmować kanały, za pomocą których polityka ESG będzie komunikowana, a także komunikaty, które będą przekazywane.
3. Wykorzystanie cyfrowych i społecznościowych platform medialnych. Cyfrowe i społecznościowe platformy medialne mogą być wykorzystywane do komunikowania polityki ESG do szerokiego grona interesariuszy. Banki powinny wykorzystywać te platformy do komunikowania swoich polityk ESG, jak również do angażowania interesariuszy w dialog na temat zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego inwestowania.

4. Promowanie polityk ESG poprzez działania na rzecz klientów. Banki powinny również promować swoje polityki ESG poprzez działania skierowane do klientów, takie jak seminaria, warsztaty i webinaria. Działania te mogą być wykorzystywane do edukowania klientów w zakresie polityki ESG oraz zachęcania ich do angażowania się w zrównoważone i odpowiedzialne inwestowanie.
5. Zaangażowanie w media. Banki powinny również angażować się w kontakty z mediami, aby informować o swoich politykach ESG i wynikach. Może to pomóc w stworzeniu pozytywnego wizerunku na rynku i wykazaniu zaangażowania banku w zrównoważone i odpowiedzialne inwestowanie.

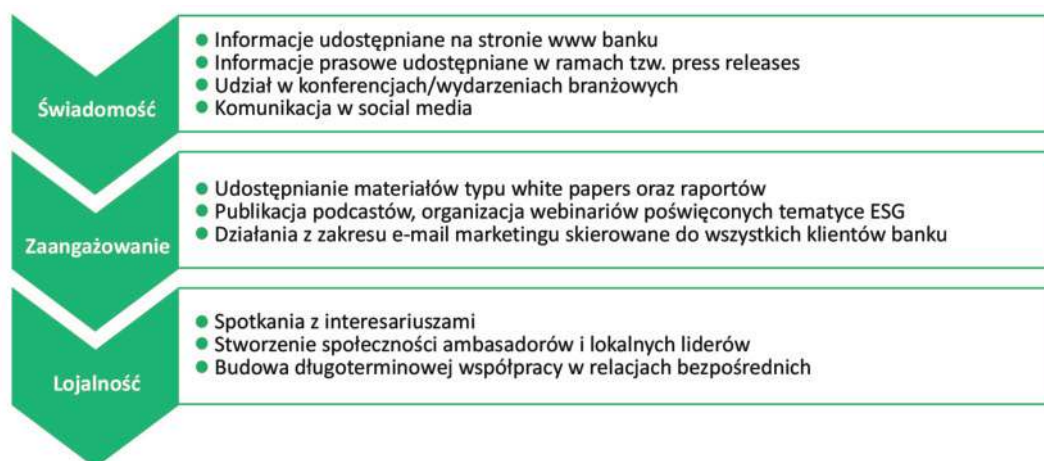
Powyższe założenia mogą zostać zrealizowane poprzez realizację strategii komunikacji ESG. W pierwszym etapie, konieczne jest zdefiniowanie jej celów, a także grupy interesariuszy stanowiących głównych jej odbiorców. W tym przypadku punktem wyjścia powinno być rozróżnienie komunikacji wewnętrznej oraz zewnętrznej.

Zaangażowanie w zrównoważony rozwój i raportowanie ESG w żadnym stopniu nie może być traktowane jako narzędzie marketingowe. Jednakże, umiejętne komunikowanie zaangażowania banku w obszarze odpowiedzialności społecznej może stanowić element tworzenia świadomości i wizerunku marki. Jak wspomniano wcześniej, wizerunek marki społecznie odpowiedzialnej nie tylko zwiększa wartość i buduje zaufanie u klientów, ale także wśród pracowników: zarówno dotychczasowych, jak również potencjalnych. Na rysunku 8 przedstawiono przykładowy model komunikacji strategii ESG z uwzględnieniem potencjalnych kanałów marketingowych.

Jak wskazano na rysunku 8, istnieje wiele potencjalnych sposobów komunikacji strategii ESG. Właściwy dobór narzędzi marketingowych i kanałów komunikacji zależy przede wszystkim od potrzeb i oczekiwań odbiorcy. Ważne jest zatem, aby zarówno treść, jak również forma komunikatu była adekwatna i zrozumiała, z zachowaniem rzetelności i transparentności danych, jednak bez zbędnego żargonu. Należy wyraźnie podkreślić, że ESG wykracza poza zwykłą projekcję odpowiedzialności społecznej, w kierunku zdemonstrowania jasnego i systematycznego podejścia do ryzyk i możliwości, z którymi stykamy się w zmieniającym się świecie. Kluczowe jest zatem zachowanie przejrzystości wobec klientów i interesariuszy banku i zademonstrowanie systematycznego procesu w angażującym i łatwym do interpretacji formacie.

Obecnie w Polsce zaobserwować można coraz silniejszy trend związany z zielonymi finansami. Inwestorzy coraz częściej kierują się kwestiami klimatycznymi i społecznymi przy podejmowaniu decyzji. Sektor bankowy, nieodłącznie powiązany z finansowaniem inwestycji, odgrywa ogromną rolę w zielonej transformacji. Zaangażowanie banków w problematykę zrównoważonego rozwoju widoczne jest zarówno w ich strategiach, procedurach i procesach, jak też w oferowanych produktach i usługach. Zrównoważone finansowanie odbywa się w obszarach związanych z odnawialnymi źródłami energii, efektywnością energetyczną, zielonym budownictwem, zrównoważonym transportem, gospodarowaniem odpadami czy zrównoważonym rolnictwem.

Pomimo wyzwań związanych z przygotowaniem, wdrożeniem i monitorowaniem strategii i raportowania ESG, należy je rozpatrywać w kategorii szans na m.in.:

Rysunek 8. Model komunikacji strategii ESG banku.

Źródło: opracowanie własne.

- przyciągnięcie partnerów biznesowych,
- identyfikację i obniżenie ryzyk,
- budowanie pozytywnego wizerunku banku,
- budowanie trwałych relacji z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi,
- budowanie świadomości znaczenia obszarów ESG dla rozwoju społecznego i gospodarczego,

- wywieranie pozytywnego wpływu środowiskowego i społecznego.

Mając świadomość nieprzejrzystości regulacji i niepewności w doborze wskaźników, warto dobrze przygotować się do raportowania w zakresie ESG. Każdy podmiot z sektora bankowego będzie zobowiązany do ujawniania informacji z tego obszaru, a im bardziej dokładne i profesjonalne przygotowanie, tym łatwiej będzie raportować w kolejnych latach.

Literatura

1. Bank Millenium, 2021, Raport roczny; <https://raport-roczny.bankmillennium.pl/2021/pl/raport-esg/spoleczenstwo-society/odpowiedzialny-pracodawca/odpowiedzialny-pracodawca-wstep/>
2. Bank Santander, 2021, Raport roczny; <https://esg.santander.pl/2021/>
3. BNP Paribas Bank Polska S.A., raport roczny 2022, <https://raportroczny.bnpparibas.pl/o-raporcie/>
4. Budzyński W., 1998, *Public relations. Zarządzanie reputacją firmy*, Wydawnictwo Warda & Kłosowski, Warszawa
5. Chandler B. (2021), ESG factors of increasing importance to institutional investors, <https://institutionalas-setmanager.co.uk/esg-factors-increasing-importance-institutional-investors/>
6. Clarkson M.B.E., (1995), A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance, *Academy of Management Review*, 20(1), 497-505
7. Deloitte (2020), Co oznacza SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation)? Nowe przepisy dotyczące ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych, <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/zarzadzania-procesami-i-strategiczne/articles/co-oznacza-SFDR-Sustainable-Finance-Disclosure-Regulation.html>
8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywę Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=PL>
9. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=PL>
10. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2022:322:FULL&from=ES>
11. EC (2023), Overview of sustainable finance, https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/overview-sustainable-finance_en
12. Esteban-Sánchez, P.; de la Cuesta-González, M.; Paredes-Gazquez, J.D. (2017) Corporate social performance and its relation with corporate financial performance: International evidence in the banking industry. *J. Clean. Prod.* 162, 1102–1110.
13. Flak P. (2022) Zielona zmiana w bankowości: Nie wyłać dziecka z kąpielą; <https://www.rp.pl/forum-esg/art35984901-zielona-zmiana-w-bankowosci-nie-wylac-dziecka-z-kapiela>
14. Flak. P. (2020) Zmiana klimatu w bankowości, czyli jak zarządzać ryzykiem klimatycznym w sektorze finansowym, https://www.ey.com/pl_pl/biuletyn-ryzyka/jak-zarzadzac-ryzykiem-klimatycznym-w-sektorze-finansowym
15. GPW (2021), Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2021
16. IFRS (2023), Sustainability, <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/sustainability-reporting/exposure-draft-and-comment-letters/>
17. KE (2023), Zrównoważony ład korporacyjny, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12548-Sustainable-corporate-governance/public-consultation_pl
18. Kieźel, M. (2015), Zaufanie konsumentów do banków detalicznych oraz jego determinanty w dobie kryzysu w zintegrowanej przestrzeni europejskiej, *Handel Wewnętrzny*, 3(356), 100–109

19. Kluczka (2021), Co na temat ładu korporacyjnego musi znaleźć się w sprawozdaniach ESG? <https://www.csrinfo.org/co-na-temat-ladu-korporacyjnego-musi-znalezc-siew-sprawozdaniach-esg/>
20. KPMG International (2021), ESG risks in banks. Effective strategies to use opportunities and mitigate risks. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2021/05/esg-risks-in-banks.pdf>
21. Krajowy Standard Rachunkowości (KSR) nr 9 „Sprawozdanie z działalności” <https://www.gov.pl/web/finanse/krajowe-standardy-rachunkowosci>
22. Krasodomska, J. & Zarzycka, E. (2021). Key performance indicators disclosure in the context of the EU directive: when does stakeholder pressure matter? *Meditari Accountancy Research*, 29(7)
23. Krasodomska, J. (2012), Znaczenie społecznej odpowiedzialności banków dla bezpieczeństwa systemu finansowego, *Zeszyty Naukowe / Polskie Towarzystwo Ekonomiczne*, 12, 151–159
24. Krasodomska, J. (2015), CSR disclosures in the banking industry. Empirical evidence from Poland, *Social Responsibility Journal*, 11 (3), 406–423. <https://doi.org/10.1108/SRJ-02-2013-0019>
25. Krasodomska, J., Zarzycka, E., Dobija, D. (2021). Determinanty dialogu z interesariuszami w dużych jednostkach zainteresowania publicznego działających w Polsce. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 45(3)
26. Kulińska-Sadłocha E. (2022), *W jaki sposób banki mogą wspierać transformację gospodarki w kierunku modelu zrównoważonego?* [w:] *W poszukiwaniu zielonego ładu*, red. M. Burchard-Dziubińska (red.), WUŁ, Łódź
27. Kulińska-Sadłocha E., Szambelańczyk J. (2014), *Rola i funkcjonowanie lokalnych instytucji kredytowych w Polsce w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Banki w społecznej gospodarce rynkowej w świetle doświadczeń z kryzysu i stanu rozwoju rynku finansowego*, w: S. Flejterski, A. Gospodarowicz (red.), Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Zapol Dmochowski, Sobczyk, Warszawa–Szczecin
28. Marcinkowska M. (2022), Próby włączenia ryzyka ESG do unijnych regulacji ostrożnościowych dla banków, *Bezpieczny Bank*, 3(88)
29. Matuszak, Ł., Różańska, E., Macuda, M. (2019), The impact of corporate governance characteristics on banks' corporate social responsibility disclosure: Evidence from Poland, *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 9(1), 75–102. <https://doi.org/10.1108/JAEE-04-2017-0040>
30. Millenium Bank, Interesariusze Grupy Banki Millenium, <https://www.bankmillennium.pl/o-banku/csr/interesariusze>
31. Mitchell R.K., Agle B.R., Wood D.J., (1997), Toward a theory of stakeholder. Identification and salience: Defining the principle of who and what really counts, *Academy of Management Review*, no. 22(4)
32. Panfilo, S., Krasodomska, J. (2022). Climate Change Risk Disclosure in Europe: The Role of Cultural-Cognitive, Regulatory, and Normative Factors, *Accounting in Europe*, 19(1), 226–253
33. PARP (2021). Czym jest Taksonomia? O nowym prawie UE dotyczącym klasyfikowania działalności gospodarczej jako zrównoważonej środowiskowo https://www.parp.gov.pl/component/content/article/75026:czym-jest-taksonomia-o-nowym-prawie-ue-dotyczacym-klasyfikowania-dzialalnosci-gospodarczej-jako-zrownowazonej-srodowiskowo#_ednref8
34. PRI (2023), <https://www.unpri.org/about-us/about-the-pri>
35. PwC (2023) The Sustainable Finance Disclosure Regulation, <https://www.pwc.be/en/challenges/sustainability/sustainability-assurance-and-reporting/sustainable-finance-disclosure-regulation-sfdr.html>
36. Rocka D. (2022). Jak będą wyglądały ujawnienia ESG w ramach Filara III za rok 2022?; https://www.ey.com/pl_pl/biuletyn-ryzyka/ujawnienia-esg-w-ramach-filara3
37. Rocka, D. (2022), RTS do SFDR. Kiedy zacząć przygotowywać się do nowych obowiązków? https://www.ey.com/pl_pl/biuletyn-ryzyka/rts-do-sfdr
38. Romanowska M., (2004), *Leksykon zarządzania*, Difin, Warszawa
39. Rożańska, E. (red.) (2022). *Sprawozdawczość niefinansowa. Ujawnianie i atestacja informacji niefinansowych w świetle regulacji i standardów*, Wydawnictwo UEP, Poznań
40. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1288 z dnia 6 kwietnia 2022 r., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32022R1288>
41. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa

- niebędącego państwem członkowskim, Dz.U. 2018 poz. 757, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000757>
42. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (Tekst mający znaczenie dla EOG) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32019R2088>
 43. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:32020R0852>
 44. Rybak M. (2004). *Etyka menadżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*. PWN, Warszawa
 45. Sady, M., & Sedlak, P. (2022). Work Environment: Leadership, Communication, and Autonomy. The Perception of Work Among Polish Employees During Turbulent Time of COVID-19 Pandemic. *Problemy Zarządzania (Management Issues)*, 20(2), 122–139
 46. Santander Consumer Bank, <https://prnews.pl/polacy-oczekuja-od-bankow-prostej-i-zrozumialej-komunikacji-460250>
 47. Sawicki, P. (2021), Rozporządzenie SFDR zbliża się wielkimi krokami – start już 10 marca <https://piu.org.pl/blogpiu/rozporzadzenie-sfdr-zbliza-sie-wielkimi-krokami-start-juz-10-marca/>
 48. SEG, (2023) Corporate Climate Crisis Awareness study, <https://www.seg.org.pl/projekty/badanie-swiadomosci-klimatycznej-cca>
 49. Simpson, W.G.; Kohers, T. (2002), The link between corporate social and financial performance: Evidence from the banking industry. *J. Bus. Ethics* 35, 97–109
 50. Standard Informacji Niefinansowych (SIN) (2023) <https://seg.org.pl/regulacja/standard-informacji-niefinansowych-sin>
 51. Szumniak-Samolej J.(2013). *Odpowiedzialny biznes w gospodarce sieciowej*. Poltext, Warszawa
 52. Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) (2023) <https://www.fsb-tcfd.org/>
 53. TCFD (2023) TCFD Recommendations, <https://www.fsb-tcfd.org/recommendations/>
 54. The European Green Deal <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>
 55. UN (2023), Principles for Responsible Banking Shaping the future of banking <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>
 56. Wachowiak P. (2013), *Wrażliwość społeczna przedsiębiorstwa. Analiza i pomiar*. Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa
 57. WEF (2019), How to Set Up Effective Climate Governance on Corporate Boards: Guiding principles and questions, <https://www.weforum.org/whitepapers/how-to-set-up-effective-climate-governance-on-corporate-boards-guiding-principles-and-questions>
 58. WEF (2022) The Global Risks Report 2022 17th Edition https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf
 59. Wu, M.W.; Shen, C.H. (2013). Corporate social responsibility in the banking industry: Motives and financial performance. *J. Bank. Financ.* 37, 3529–3547
 60. Wyżycki (2022), Taksonomia ESG i sprawozdawczość – stan obecny oraz najbliższe plany <https://bank.pl/taksonomia-esg-i-sprawozdawczosc-stan-obecny-oraz-najblizsze-plany/?id=413059&catid=27735>
 61. Żemigła M. (2007). *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw*. Oficyna Wolters Kluwer business, Kraków

Raport przygotowany na zlecenie Fundacji
Warszawski Instytut Bankowości

PROGRAM
ANALITYCZNO
BADAWCZY